

B. 138.
H.

2
JOANNIS FRIDERICI JOACHIMI
HALLENS,
COMMENTATIO HISTORICA
DE
SPVRIO
MATHILDINO DONO.

HALÆ VENEDORVM
Typis JOA. CHRISTIANI HILIGERI, Acad. Typogr.
M DCC XXXVI.

JOHANNIS ERIDENICI JOACHIMI

MALLENS

COMMENTATIO HISTORICA

DE

SPATIO

MATHEMATICO

THE JOH. ERIDENICI JOACHIMI
MALLENS
COMMENTATIO HISTORICA
DE
SPATIO
MATHEMATICO

ILLVSTRISSIMO COMITI AC DOMINO
DOMINO
JOANNI FRIDERICO
SACRI ROMANI IMPERII
COMITI
DE OETTINGEN
DOMINO IN WALLERSTEIN, HOHENBVRG,
MARKT, SYFRIEDSBERG
RELIQVA

COMITI AC DOMINO MEO
GRATIOSISSIMO.

ILLVSTRISSIME S. R. J. COMES
DOMINE GRATIOSISSIME

Antæ es indolis egregiæ, ge-
nerosæ, TE dignissimæ, ut
omnes TE suspiciant, ma-
gni faciant, venerentur. Re-
giam dicunt indolem; licet
ignorent plerique omnes, TE stirpis Regiæ
Agilolfingicæ progeniem, tantorum Ger-
maniæ Principum tam antiquarum Do-
muum, Austriacæ, Brandenburgicæ, Guel-
phicæ, Lotharingicæ aliarumque esse co-
gna-

gnatum. Quid ? quod multos sagi togæ-
que HEROES OETTINGENSES Germania
nostra celebrat ? Sufficit audire ILLUSTRIS-
SIMVM TVVM NOMEN , ut innotescant
laudes TIBI debitæ , adeo , ut minime mea
panegyri indigeas. Sed tamen probe scio,
tantæ TE esse humanitatis , ut non minus
clementer sis excepturus venerationem me-
am , quam TVÆ Virtuti exhibeo. Etiam
hoc scio , quod æqui bonique habiturus sis
hoc publicum monumentum venerationis
meæ , quum illud extruxerim pro viribus
ideo , ut liceat mihi adeo esse felici , qui , quo-
ad vixero esse possim

ILLVSTRISSIMI NOMINIS TVI

COMES AC DOMINE GRATIOSISSIME

Observantissimus devotissimusque

Cultor

JOANNES FRIDERICVS JOACHIM.

LECTORI.

Miraberis lector conatum. Miror & ego.
 Sed admirationis causa diverse. Tue,
 quod scripserim de Mathildino dono,
 quando iam multi de eo egerunt; Meæ,
 quod nullus eruditorum nosdum tot errores huius do-
 ni refutaverit satis. Amici suaserunt hoc institu-
 tum. Jam alibi hanc spartam occupavi. Multa
 leviter tum, hic prolixius, tractavi. Noli itaque
 mirari Lector. Institutum nostrum ab aliis esse di-
 versum, vides. Ne contumeliis proscindas aucto-
 rem! Quid feci aut commisi? Nihil. Cogitas, quod
 vis? Ego quidem, quod placet! Est sentiendi liber-
 tas. In Democratia vivimus. Feruntur suffragia.
 Itur in sententias. Licet etiam, ut relictis aliis, so-
 lus stes. Nonnulli Dictatores, si Diis placet, erudi-
 ti orbis, stilo aculeato acriter in aliorum scripta in-
 vehuntur, famæ aliorum detrahunt. Contemnuntur.
 Vix Bartolum sapiunt. Apes dixeris, pugendo sibi
 ipsis interitum parantes. Sed quid ad me? Tecum
 communico cogitationes. Idem, sive bene, sive male
 iudices, Vale.

Scripti in Academia Fridericiana
 die XVII, Martii, a, 1736.

CAP.

CAP. I.

DE

MATHILDIS PROGENIE.

§. I.

DE Dono Mathildino dicturo, prius de Mathildis majoribus hic locus erit differendi. Quare in hoc Cap. I. agitur de Mathildis progenie. Cap. II. Num Mathildis bona sua Pontifici donaverit? Cap. III. Num Pontifex Innocentius II. Imperatori Lothario II. ejusque genero Henrico Magnanimo Mathildinas terras in feudum dederit.

§. II.

Eæ regiones, quæ sub potestate Comitis *Matbildis* earumque majorum fuere, ad regnum Italiae pertinebant. Id ante me demonstrarunt VV. CC. MASCOVIVS, GYNDINGIVS, HAHNIVS *de Jure Imperii in Magnum Etruriae Ducatum*. Sed ortis in Italia turbis & bellis, multi praefecti seu provinciarum rectores in provinciis summas imperii occuparunt, & a fide discesserunt. conf. *Vir Perill. Dn. Canc. de LYDEWIG, immortale Fridericianæ decus in Sing. Jur. Publici*, quantivis pretii libro, ubi exempla uberrima adducta, quæ alibi frustra quaeruntur. Innumeros adducere. Sed quum hi in examen sint vocandi, qui Tusciae Marchiam rexerunt, de his agemus.

§. III.

Primus e *Matbildis* majoribus, *Sigfriedus* audit DOMNIZONI SIGONIVS quidem *Lib. IX. de Regno Italiae*, alium stipitem communem, videlicet, Marchionem Atestinum, nomine *Atonem*, qui circa reparatae salutis annum 967. vixit, nobis obtrudere conatur, itaque sequentem sistit genealogiam

Atto

Atto

Theodaldus.

Bonifacius

Mathildis.

LEIBNITZ dans sa lettre sur la connexion de la Maison de Brunsvic avec la Maison de Modene, etiam huic relationi calculum adjicit. Sed utrique errant in eo, quod *Attonem* Estensem Marchionem fuisse adserunt. Fuit *Theodaldi* pater *Atto*, seu *Adelbertus*, sed Marchio Tusciae, non autem Atestinus; nos infra testimoniis luculentis hanc sententiam confirmabimus.

§. IV.

Aliud stemma suppeditant alii, ubi *Bonifacium* patrem *Mathildis*, filium *Egberti* Saxoniae Ducis fuisse autumant. Videamus Genealogiam

Egbertus, Saxoniae Dux

Gertrudis, vxor Henrici
DucisBonifacius, Tusciae
Marchio

Richenza vxor Lotharii II. Imp.

Mathildis

Gertrudis conjux Henrici
Magnanimi, Bavariae
Saxoniaeque Ducis.

Sed quum veritas hujus stemmatis prius probanda, quam temere credenda, non est, quod refutetur.

§. V.

Veram atque indubitam originem *Comitis Mathildis* profapiae, omnium optime ostendit *DOMNIZO presbyter*. Celebrat iste carminibus antiquis *Mathildis* majores. Hinc aliud existit stemma

Siege-

Siegfridus.

Atto.

Thedaldus

Bonifacius

Mathildis

DOMNIZO maximam meretur fidem, quippe qui in aula *Mathildis* degebat, & de ejus majoribus optimam habere potuit notitiam. Neque tamen adfirmaverim, DOMNIZONIS relationibus tanquam responſionibus Oraculi eſſe credendum. Nam etiam nonnulla reperiuntur, quæ ficta. In indagandis autem *Mathildis* majoribus hunc *presbyterum* omnibus aliis præfero.

§. VI.

Hic ex *Mathildis* progenie primum nominat *Siegfridum*, apud LEIBNIZIVM *Tom. 1. Scriptor. Rer. Brunſuicenf.* in *Vita Mathildis* p. 633. Adpellat illum principem præclarum de *Comitatu Lucenſi*. Non fuit *Siegfridus* Marchio *Tuſciæ*, aliarumque ditiorum, quæ *Mathildis* poſtea habuit; ſed tunc temporis alios *Tuſciæ* Marchiones fuiſſe, probatum dedit Vir eximie eruditionis, decus *Academiæ Lipſienſis Ill. MASCOVIUS* in *Diſſ. de Jure Imp. in Magn. Errur. Ducat. S. I. §. 5.* Sed verba DOMNIZONIS, quando adſerit; *Siegfridum* fuiſſe de comitatu *Lucenſi*, crucem figunt. *Luca* metropolis erat *Tuſciæ*. Hinc, ſi *Siegfridus* fuerit de *Comitatu Lucenſi*, fuit Marchio. Niſi verba: de comitatu *Lucenſi*, ita interpretentur, perinde ac ſi DOMNIZO dicere vellet: illum non fuiſſe comitatus *Lucenſis* præfectum, ſed hanc regionem ejus eſſe natale ſolum. Vocabulum *Principis*, quo *Siegfridum* ornat, cave exiſtines denotare *Fürſt*, qui juribus majestatis gaudet; ſed ſignificat: einen vornehmen Mann, ob præclara geſta. *Principes* enim, ut hodie ſunt, eo tempore *Italiã* non ferebat. Solos admini-

B

ſtra-

stratores eos fuisse, jam dudum ante me Viri eruditi docuerunt. Obiit *Siegefridus* anno 945. teste SIGONIO de Regno *Italiae ad h. a.* conf. GIVLIO DAL POZZO in *vita Matbildis* p. 146.

§. VII.

Patrem *Siegefridum* excipit filius *Atto Princeps Canusinus*, de quo id. AVCTOR p. 693. refert, quod comitatus honore ab *Ottone M. Imp.* decoratus fuerit. Quid hoc sibi vult DOMNIZO? vix capio. Nam si Canulinam arcem *Atto* jam tenuit, fuit comes, neque opus fuisset, comitatus honore illum decorare. Itaque auguror, quod *Otto M. Attoni* præter Canossam, alium districtum dederit ad regendum. MELLINI P. I. putat, quod *Azzo ex Siegefrido primo ortus Rbegium Comitatum sortitus sit, Brixellique, & Apollonii instituerit coenobia, prouuleritque ex Hildegarda Orbonis I. Imperatoris ex Fratre nepte, Gorbefredum Pontificem Brixinensem & Theobaldum.* Sed de hac relatione jam dubitavit GIVLIO DAL POZZO *Maraviglie Heroiche &c.* p. 149. PROVOCAT quidem MELLINI ad FRANCISCI ROSIERII *Stemma Lotbaringicum*. Sed quis crederet falsario ROSIERIO? Ejus liber pæne omni fide destituitur, ut docuerunt PAGO in *Critica Anti-Baronian*, ad a. 913. n. 1. & ad a. 1070. n. 7. & 16. BESLIUS de *vera origine Hugonis Italiae Regis*. BLONDELLVS in *Barro Campano-Francico* pag. 14. LVDOV. ANTON. MYRATORIVS in *Antich. Estens.* Præfat. p. 12. & 13. Num vero *Atto* is fuerit, quem SIGONIVS & LEIBNITZIVS e familia *Estensis* fuisse autumant, dubito. Nam, si *Atto* e gente *Estensi* fuisset, sane prodidisset DOMNIZO, illumque non filium *Siegefridi* adpellaret, quippe qui *Etruscus*, non *Estensis*. Vox *Atto* SIGONIVM & LEIBNITZIVM in illum errorem induxit. Longobardis moris est *Adelbertum* vocare *Attonem*. Ipse *Atto* in *Constitutione LXI. Tom. II. Bullarii Basfinens.* recitata *Adelbertus & Atto comes* adpellatur. Quod autem DOMNIZO ait: *Attonem* fuisse filium *Siegefridi*, id confirmat *cit. Constit.* quam etiam MYRATORIVS in *Antichità Estensi* Cap. XVI. p. 139. apofuit; ubi *Atto* expressis verbis dicit: *suum quondam patrem fuisse Siegefridum.*

§. VIII.

§. VIII.

Atto filium genuerat *Theodaldum*, quem AVENTINVS in *Annal. Boior. Dieboldum* nominat. Vocatur etiam *Adelbertus* a filio *Theodaldo* in diplomatibus, & *BVLLA Benedicti VII. Summi Pontificis*, quam publicare promisit V. C. MVRATORIVS in *Antichità Estense Cap. XXI. p. 197.* Post patris mortem in ejus ditiones & honores successit, ut habet *DOMNIZO p. 640.* Vinculis matrimonii sibi *Willam* sororem *Hugonis Tusciae Marchionis* conjunxerat. Monasterium S. *Benedicti di Padolyrone* condidit, de quo elegantem libellum scripsit *BENEDICTVS BACCHINI*, cui titulus: *Istoria del Monasterio di San Benedetto di Padolyrone.* Est liber rarissimus, & frustra a me quaesitus. Exiit in *GVNDLINGHII* Bibliotheca, sed auctionis lege distractus pro 1. *Thl. 15. Gr.* Diploma, in quo donatio hujus monasterii continetur, extat in *Consiliis. LXXII. Tom. II. Bullarii Casinensis.* Scriptum est diploma hoc, anno IV. regni *Henrici*, mense *Junio*, *Indictione V.* anno *Christi 1007.* Ibi mentionem facit conjugis suae *Willa.* Ego, inquit, in *Dei nomine Teudaldus Marchio; filius quondam Adelberti itemque Marchio & coniugis meae Wille.* Hoc diploma etiam recitat *BENED. BACCHINI Istor. del Mon. di Polir. in Apend. p. 16.* quod fide V. C. *MVRATORII* in *Antich. Estens. Cap. XXI. p. 197.* scribimus. Ex quo adparet, conjugem ejus *Willam* eo tempore jam vitam cum morte commutasse, & *Theodaldum* postea nunquam conjugium ambuisse. *FLORENTINIVS Libr. III. Commensar. de rebus ad Comitissam Mathildem spectantibus p. 46. seq.* ficit illum primum ex *Marchionibus*, qui post obitum *Hugonis*, *Tusciae* praesuerunt. Is anno 1005. *Henrico II. Imp. Veronae* occurrit, in quem Imperator multum spei collocaverat. Id colligo ex relatione *DITMARI MERSEBURGENSIS*, qui *Lib. VI. Chronici* ait: *Huic occurrit diu expectatus Theobaldus Marchio cum praedictis auxiliatoribus, gaudens semper advenisse, quo secretum bonae voluntatis liceret huic aperire.* Sed praestantissimus *Marchio* eodem anno, quo monasterium S.

Benedicti de Padolyrone condiderat, nimirum 1007. debitum naturæ exsolvit, ceu testantur SIGONIVS *Lib. VIII. de Regno Italiae*, & FLORENTINIVS *c. I. p. 47.* Fuit avus nostræ Mathildis, ceu ipsamet prodit in *Constit. LXXVII. Tom. II. Bullarii Casinens.* scripta anno 1104.

§. IX.

Post obitum *Theodaldi*, Marchiam Tusciæ rexit quidam *Bonifacius*, filius *Alberti* comitis. Extat in FLORENTINII *Commentar. l. c.* chartula donationis abbatix Florentinæ 1009. factæ, in qua profitetur, *se lege Ripuariorum vivere.* Hinc SIGONIO *c. l.* non adsentimur, qui scribit: *Bonifacium filium Theodaldi & patrem Mathildis, Etruriæ præfuisse.* Vidit hunc eiretorem FLORENTINIVS, & refert: *nullum sibi occurrissè diploma ante annum MXXXIV. scriptum, in quo Bonifacius Marchio adpellaretur.* Hunc sequutus est CIVILIO *dal. POZZO l. c. p. 182. 83.* Sed adcuratissimus P. ANTONIVS PAGIVS in *Critica Anti-Baroniana*, libro quantivis pretii ad *an. 1002. n. 4.* observavit, quod in *Constit. LXXXIII. Tom. II. Bullarii Casinens.* donatio *Richildæ Comitissæ* & ipsius *Bonifacii*, facta anno *MXXV. IV. Kalendas Maii Indict. VIII.* contineatur, in qua *Richilda*, quæ prima ejus uxor fuit, *se Comitissam, & Bonifacius se Marchionem* nuncupant.

§. X.

Sed & illo mortuo, nondum *Bonifacius* Tusciæ præfuit, sed quidam *Adalbertus marchio b. m. Oberti filius, & nepos b. m. Adalberti, qui fuit similiter marchio.* ILL. DN. MASCOVIVS in *cit. peverudita* DISS. bene observat; *non constare, num idem Tusciæ Marchio fuerit, quum verosimile Adalbertum, Oberti Essenfis fuisse filium.* conf. v. C. LVDOVICI ANTONII MVRATORI *Antichitum Essensium Cap. XX. p. 187.* quem librum PERILL. DN. de LVDWIG Vir ad stuporem invidiamque doctus, nobiscum ex lectissima pretiosissimaque bibliotheca, cui privata in Germania vix crit par, ac ne vix quidem, ex singulari benevolentia communicavit. Dubium superesse videtur, si conferamus di-

plo-

ploma a 1011. confectum, a *S. Mar. in Monte*, qui locus est hodie Reip. Lucensis, publicatum a FLORENTINIO c. l. p. 48. At vero territorium Lucense olim ad Tusciæ Marehiam pertinuit. Sed Scrupulum idem VIR ILL. MASCOVIUS l. c. removet, quum ex allegato libro MVRATORII c. XX. docet: Gentem Estensem, in Tuscia, & ipso quoque comitatu Lucae amplissima possedisse prædia. Itaque conjicio illum *Adelbertum* non præfuisse Tusciæ, sed *Rehmerium*. Hic 1026. *Conradum Salicum* in Italiam venientem, cum Lucensibus Vercellis salutavit. Gravis testis est OTTO FRISINGENSIS *Lib. VI. Chron. cap. 28. Rex vero, inquit, castra movens sanctum Pascha Versellis celebravit. Ibi Rehinarium Marchionem cum civibus Lucensibus obviam habuit.* Confirmat nostram sententiam PETRVS DAMIANI in *Vita s. Romualdi*, ubi ait: *Et non longe in virtute Ranerii, qui post modum Tusciæ Marchio factus est, habitavit.*

§. XI.

Reincrium Marchionem excipit *Bonifacius* filius Marchionis *Theodaldi*. Illum jam anno 1034. Marchionem Tusciæ fuisse, docent tabulæ, quas SILINGARDVS de *Episcopis Mutinensibus in Vita Ingonis* allegat; quibus etiam FLORENTINIVS *Lib. I. p. 25.* usus est. Marchiones Tusciæ ante *Bonifacium*, marchiam Tusciæ nomine rexerunt administratorio. Sed imperator *Conradus Salicus*, huic *Bonifacio* Tusciæ Marchiam sub nexu fidelitatis concessit. PETRVS DAMIANI *Lib. VII. Ep. 10. seq.* Et DOMNIZO *ὄνυχοπος p. 648.* id ita exprimit:

Ut juraret ei, rogat ipsum (Conradus Bonifacium) more fidelis

Atque ideo dixit, quod Marchio serviet ipsi.

Vulgo arbitratur, his verbis contractus inesse feudalis inter *Conradum Salicum & Bonifacium*. Nam adest juramentum fidelitatis, ubi subditus, sive vasallus, fidem suam domino obstrinxit, & fidelitatem juravit, ceu adnotavit DV FRESNE in *Glossario. v. Fidelis p. 427.* Et p. 429. docet: *Sacramentum*

fidelitatis præstitum esse a Vasallis stantibus, & talis Evangelii. Etiam DOMNIZO meminit servitorum. *Servitium* regularitur accipitur pro quolibet obsequio, quod a vasallis & tenentibus debetur ratione feudi vel tenuræ, ut CANGIVS v. *Servitium Tom. III. Glossar. p. 828.* observavit. Hinc arbitrator, *Bonifacium* Tusciæ Marchiam a *Conrado Salico* in clientelam accepisse, sed non tali modo nexus clientelaris fuit, ut hodie, quippe tum temporis feuda nondum in eo statu erant. Et maximum oritur dubium, si vocabulum servientis rite examinemus: Nam SPELMANNVS v. *Servientes Regis* observat, quod reges habuerint in singulis Comitatus Servientem ad legem, in nomine eorum Coronæ placita prosequentem. conf. DV FRESNE v. *Servientes Regis.* Ideo puto, quod *Bonifacius* talis serviens Regis fuerit, quam conjecturam confirmat Diploma quoddam, quod infra dabo. At non temere putandum, *Bonifacium* solum fuisse administratorem, sed habuit etiam maxima prædia & diriones, in his regionibus sitas. Adquisivit postea etiam Tusciæ Marchiam, ex liberalitate *Conradi Salici*, quum DOMNIZO observet, cum Tusciæ Marchiam, majori cum auctoritate, quam non habuere ejus antecessores, accepisse, de quo in *Comment. De Jure Dom. Brunsv. in Terr. Mathild. Cap. III. §. 4.*

§. XII.

SIGONIVS *Lib. VIII. de Regno Italie* refert de *Bonifacio* tanquam aliquod singulare, quod Ducis titulum gesserit. *Fuit, inquit, omnium Principum Italicorum clarissimus, quippe qui Canussii Comes, Parmæ & Ferrariæ Marchio, Dux Tusciæ pervindec ac pater ejus Thedaldus. Siquidem & is Ducis titulum gessit.* Confirmat SIGONII dicta FLORENTINIVS *c. l. in append. p. 117.* ubi *Bonifacius* se Marchionem & Ducem adpellat. Si P. ANTON. PAGIO est habenda fides in *Crit. Ant. Baron. ad a 1093. n. 2.* voces *Marchionis, Comitis, & Ducis* ad idem significandum usurpabantur. HADRIANVS VALESIVS in *not. ad Paneg. Berengarii C. III.* observat, quod *Ducis & Comitis* apud plu-

plurimos Scriptores appellatio promiscua fit. At inter Ducem & Comitem differentiam intercedere, docet FLORENTINIVS c. l. p. 7. *Intorno*, inquit, *al Mille era l'Italia tuttavia divisa in Marche e Contee*. Ogni Città riconosceva il suo Conte destinato con gli Schavino Giudici alla decisione delle cause nel popolo. Obedivano i Conti, con gli altri subordinati, a Governatori delle Marche chiamati Marchesi. Misudevano i Marchesi nelle città medesime, dove ne' tempi più antichi avevano i Principi Longobardi il Palazzo Ducale; e ritenendo il titolo di Conte, per cui si PASSAVA al maggior grado, prendevano ancora quello di Duca, se la Provincia governata anticamente lo possedeva. conf. v. c. MVRATORII *Antichitum Estensem Cap. V. p. 26. & seq.* qui erudite, uti semper solet, de his denominationibus differit. Habuit in matrimonio *Richildam*. BENED. BACCHINI in *Istoria del Monastero di San Benedetto di Pò di Lirone*, in append. putat: *Richildam* fuisse filiam *Giselberti* Lucemburgici Ducis, & neptem *S. Cunigunde* Imperatricis. Sed v. c. MVRATORIVS in *Antichità Estensi Cap. VIII. p. 55.* de hac re valde dubitat. Recitat *Const. LXXIII. Tom. II. Bullarii Casinens.* quam supra adduximus, ubi legitur: *Richildam vivere lege Longobardorum*. Hinc acute conjicit: *Richildam* non ducere originem e Domo Lucemburgensi, quia Lucemburgenfes Comites non fuerint Longobardi. Promisit etiam Vir eruditus, instrumentum ex Archivo Estensi publici juris facere, in *P. II. Antich. Estens.* Utinam properaret opus. Mortua illa in matrimonium duxit *Beatricem*. Quanam hæc fuerit, inter Historicos non satis constat. Sic SIGONIVS *Lib. VIII. De Regno Italiae p. m. 197.* existimat, eam fuisse filiam *Conradi Salici* Imp.

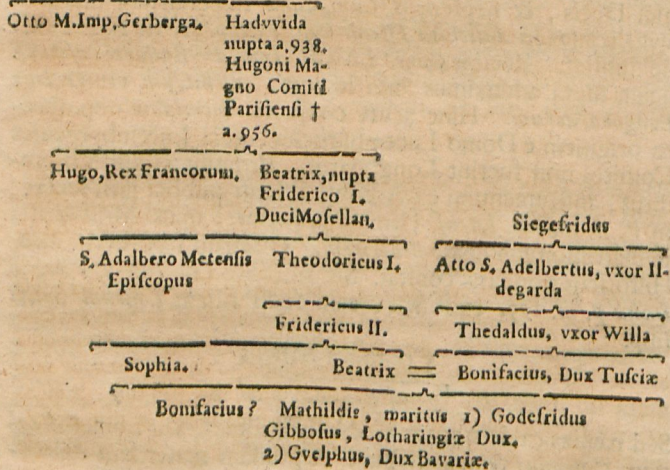
Conradus Salicus

Beatrix = Bonifacius.

Sed nãias canit SIGONIVS. Nullam filiam, cui nomen *Beatrix*, *Conradus Salicus* habuit. Optimam maternam *Mathildis*

dis Genealogiam explicat Genealogia SANCTI ARNVLPHI apud DV. CHESNE Tom. II. Scriptor. Rer. Francicar. Hadwidis, inquit Auctor ἀνάγνωτος, soror fuit Ottonis Magni, genuitque Hugonem Regem Francorum, & Beatricem uxorem Friderici Ducis, nempe Lotharingæ Superioris. Beatrix genuit Theodoricum Ducem, Fridericus Dux genuit Beatricem & Sophiam. Beatrix genuit Mathildam ex Bonifacio, qui fuit primus maritus Beatricis Mathilde nostræ matris. Quod Otto Magnus habuerit sororem, nomine Hadwidam, testantur WITICHINDVS CORBELENSIS Lib. I. Annal. p. 638. & GVILIEL. NANGIVS in Continuat. Frodoardi apud DV. CHESNE Tom. II. Scriptor. Rer. Francicar. p. 627. CONF. DN. KOELERI Diff. de Fam. Aug. Caroling. Tab. I. n. 38. p. 16. Totum itaque Stemma Genealogicum tam masculinum, quam sequioris sexus hic adponere lubet.

Henricus Auceps, vxor
Mathildis,

Hæc

Hæc stemmata etiam sistit. V. C. LVDOV. ANTON. MVRATORIVS in
Antichità Essense Cap. VIII. p. 64.

§. XIII.

Miror itaque, oculatissimum Cardinalem BARONIVM in
Annal. Ecclesiast. contendere, DOMNIZONEM Vitæ Mathildis
auctorem in indagandis *Beatricis* majoribus hallucinatum esse.
Scribit *presbyter*; *Beatricem* matrem *Mathildis*, fuisse filiam
Friderici Ducis. Verba ejus sunt:

Cum natam rursi Ducis experit Federici

Conjuge cum propria Mathildis denique dicta

Ille Beatricem Federicus donat habere.

At testimonia §. XII. adducta, satis superque docent, DOM-
NIZONEM omnino vera cecinisse; BARONIVM autem esse hallu-
cinatum. Cui vero hæc dicta nondum sufficient, iste consu-
lat ELORENTINII *Commentar. Rev. ad Comitiss. Mathildem spe-*
ctant. Lib. III. Adducit ibi auctor præstantissimus documen-
tum e tabulariis Episcopi Lucensis, ubi sequentia leguntur:

In nomine D. N. Jesu Christi Dei æterni anno ab Incarnat. ejus
millesimo quinquagesimo quinto, pridie Cal. Junii, indictione
octava, constat, me Beatrice lege vivente Saliga, filia bonæ
memoriæ Federighi, qui fuit Dux, qui fuit Similiter lege vi-
vens Saliga, quæ secundum legem meam Saligam,

Magis hoc adsertum confirmat *Constitutio*, quæ *Tom. II. Bul-*
sarii Casinens. inserta, & a P. ANTONIO PAGIO in *Critica Anti-*
Baroniana ad a 1070. n. X. adducta. Scripta est Anno *MLXXI.*
quarto Kalend. Septemb. indictione IX.

Manifesta sum ego Beatrix Comitissa ac Ducatrix, filia bonæ
memoriæ Frederici Ducis; quæ professa sum ex natione mea
lege vivere Saliga, quia per hanc chartulam meæ dispositionis
sive offerisionis pro remedio animæ meæ, & pro remedio ani-
mæ Bonifacii Marchionis & Ducis quondam viri mei, & inco-
lunitate & anima Mathildæ dilectæ filiæ meæ, & pro merce-
de animæ Gotefridi Ducis quondam viri mei, & pro mercede

animæ Beatricis quondam neptis meæ, offero tibi Deo, & Sanctæ Mariæ virgini, & omnibus Sanctis, &c.

§. XIV.

Sed ad rhombum. Bonifacius, quum *Beatricem* in matrimonium duceret, sponsalia regiis impensis celebravit. Audi SIGONIVM *Lib. VIII. de Regno Italiae p. 197.* Eodem, inquit, tempore Bonifacius mortua Richilda coniuge *Beatricem*, Conradæ filiam, duxerat, ac sponsalia maximis impensis, atque effusa, ut erat omnium illa ætate ditissimus, in omnem luxuriam magnificentia apud *Azincium* celebrarat. Siquidem, si fame credimus, ad eam ducendam profectus equos soleis argenteis calciatus habuerat, & domum reversus *pisirina* publice ad molenda libero omnium usui aromata exitaret. Et vinum vulgo omnibus bibere cupientibus impertiverat. Genuerat Bonifacius filium Bonifacium & filiam *Matbildem*. Mortuus autem est Bonifacius a. 1052. & Mantuæ sepultus. HERMANNVS CONTRACTVS ad a. 1052. Egregius Marchio & lumen regni vocatur ab ARNVLPHO MEDIOLANENSI *Lib. II. Gestor. Mediolanens. c. VII. p. 732.*

§. XV.

Beatricem Bonifacii viduam, Godofredus *Barbatus* duxit in matrimonium. Rebells hic extitit contra Imperatorem *Henricum III.* Hinc ægre ferebat Imperator ejus matrimonium cum *Beatricæ*, & secum constituebat, Italiam petere. Rem enarrat LAMBERTVS SCHAEFNABVRGENSIS. *Henricus Imperator*, inquit ad a. 1053., natalem Domini *Goslariae* celebravit, statimque exactis feriis solennibus in Italiam perrexit, vocatus eo legatione Romanorum, qui nunciaverant, nimium in Italia contra *Republicam* crescere opes & potentiam *Godofridi Ducis*: & nisi turbatis rebus mature consuleretur, ipsum quoque regnum propediem ab eo dissimulato pudore occupantum fore. Sed ubi Italiam ingressus est, Dux *Godofridus* missis in occursum eius nunciis, mandavit, nihil se minus quam rebellionem cogitare, paratum potius pro statu *reipublicæ & imperatoris* salu-

salute extrema etiam omnia experiri, gratum se habere, quod patriis finibus extorris, patriis possessionibus eiectus, opibus saltem uxoris suae in peregrinatione sustentaretur: quam nec dolo, nec raptu, sed ipsius placito, & celebratis sollemniter nuptiis in matrimonium sibi iunxisset. Batrix quoque dissimulato metu imperatori obviam processit, & vix imperatori dicendi copia ait, nihil se egisse, praeterquam quod jure gentium sibi agere licuisset: destitutam se priori marito, desolatae domui patronum paravisse, & ingenuam ingenio sine fuce nefariae cuiusquam machinationis nupsisse, nec equi, nec boni memorem eum esse, si id sibi pace ejus non liceret, quod in Imperio Romano foeminis nobilibus semper licuisset. Imperator itaque accepto a primoribus consilio: Godefridum crimine absolvit, non tam probans satisfactionem ejus, quam metuens, ne malis recentibus exasperatus Normannis infestantibus Italiam ducem belli se praebere, & fierent novissima ejus peiora prioribus: Beatricem tamen quasi per deditionem acceptam secum abduxit, hoc illi culpe obiciens, quod contractis se inconsulto nuptiis hosti publico Italiam commoratus, cuncta, quae rei utilitas exposcere videbatur, magnifice pro loco & tempore ordinavit. Aliam autem causam Imperatorem habuisse, tali modo in Beatricem animadvertendi, docuimus in Opusculo allegato Cap. II. §. 5.

§. XVI.

Sine prole erat conjugium Godefridi & Beatricis. Ex Godefrido Barbato & Dode ejus uxore natus erat Godefridus, qui maleficam nactus erat naturam in corpore, ideoque Gibbosus dictus. Obiit Godefridus Barbatus a. 1070. BERTOLDVS CONSTANTIENSIS, Godefridus, ait ad h. a. Dux inter seculares excellentissimus, & in recodatione peccatorum suorum ad compunctionem lacrymarum facillimus, in erogatione elemosynarum largissimus, in vigilia nativitatis obiit. Cui suffragatur LAMBERTVS SCHAFFNABVRGENSIS ad a. 1070. Dux Lotharingorum Godefridus omnibus pene terris magnitudine suarum rerum gestarum compertus & cognitus obiit, & Verdunis sepul-

ius est: cui filius ejus Godefridus successit, præstantis quidem animi adolescens, sed Gibbosus: conf. Sigebertum GEMBLACENSEM in Chron. ad h. a. Caste Godefridum cum Beatrice vixisse, testatur PETRVS DAMIANI Lib. VII. Epist. 14.

§. XVII.

Hoc anno Godefridus Gibbosus Mathildem in uxorem duxit. Beatrix vidua remansit, & cum Mathilde filia omnia Tusciæ bona administravit. Adparet tamen, eas nonnulla non proprio, sed imperatoris nomine administrasse. Adduxit GYNDLINGIVS in Diss. de Jure Imp. in Magnum Etrurie Ducatum p. m. 15. Decretum Beatricis, quod regali auspicio latum, & sententiam nostram confirmare videtur. Placet itaque integrum Decretum hic transcribere.

Dum in Dei nomine, in civitate Florentia, iatus Palatium de domo S. Joannis in Judicio resedebat Dna. Beatrix Ducissa & Marchionissa, uxor Gottifridi gloriosissimi Ducis ad causas audiendas ac deliberandas intentiones ad vicem supradicti Viri sui; resedentibus cum ea Vellelmus, qui Bulgatello vocatur filio b. m. Aezite, Alberico filio b. m. Joannis & Vberto filio b. m. Vberti & Alberto filio b. m. Rodolfi, & Paganus filio b. m. Rolandi, & Vgo filio idem Ugonis, & Ildebrandus filio b. m. Gherandi & Rainerius filio Gomizi & Theuderico filio Ildebrandi, & Wido filio Cunimundi, & reliqui plures ibique in eorum, & prædictorum præsentia Petrus abbas de Ecclesia, & Monasterio Beatissimæ Sanctæ Mariæ sita in civitate Florentia, una cum Wido Advocato suo, & eidem ecclesiæ, & ceperunt dicere, habemus ad proprietatem &, partem de supra dicta Ecclesia & Monasterio S. Mariæ integram una sorte, & res, quæ posita in loco, qui vocatur Monnozie, sicut recta est per Joannem Presbyterum, & Azo & Benedicto & Raimberto, & per eorum confortes, una cum Terris, Vineis, hortis, & Dominicatis & Massariis & universis rebus ad ipsam sortem pertinentes & sunt infra Territoria Plebium S. Mariæ sita Cilivaccolo, & S. Petri in meccato; si est ullus homo qui adversum nos ad partem supra-

prædictæ Ecclesiæ & Monasterii aliquid exinde agere, aut cau-
sare, vel intentionare mittere vult, parati sumus cum eo in ra-
tione standum, & per legem finiendum, & quod plus est, quaerimus
vestri mercede, ut vos faciatis pro Dei timore, & ani-
mæ Dni Regis & vestræ remedium, ut mittatis Bannum super
nos & super prænominatam sortem, & res, ut supra legi-
tur, ad partem prædictæ Ecclesiæ & monasterii; & tunc ipsa
Beatricis Duxtrix per consolationem supra dictorum Judicum per
Fustem, quem sua detinebat manu, misit Bannum Domini Re-
gis super prædictum Abbatem, & Advocatum ejus, & super
jam dictam sortem, & res, qualiter supra leguntur ad partem
jam dictæ Ecclesiæ & Monasterii Sanctæ Mariæ in Mancusos au-
reos duo millia, & nullus quislibet homo, magna parvaque
persona, jam dictum Abbatem & Advocatum ejus, vel eorum
successores ad partem prænominati Monasterii de prænominata
sorte, & rebus, sicut superius legitur, audeat eos disvestire sine
Regali iudicio. Qui hoc vero fecerit prædictos duo millia man-
cusos aureos compositurum se cognoscat medietatem prædicto
Abbati & Advocato ejus ad partem supra dicti Monasterii, &
de suis Rectoribus, & futura ostensione fieri amoverunt. Quod
quidem & ego Joannes Notarius ex iussione prædictæ Beatricis
Duxtrix - - - - & Judicum admonitione scripsi An, ab Incar.
Dni LXI. post mille Kal. Decembris, Indictione XV.

Rotecherius iudex interfui

Ugo iudex Domini Imperatoris interfui

Petrus iudex sacri Palatii interfui.

§. XVIII.

Sane hoc Decretum docet, quod *Beatricis & Matbildis*,
jure quidem hereditario in nonnullas ditiones successerint,
sed tamen inconfulto imperatore nil momentosum facere po-
tuerint. Etiam ex hoc Diplomate videri potest, *Beatricem*
titulum Ducatricis gessisse. Quamvis FLORENTINIVS Instru-
mentum proferat, ubi *Beatricis* se non Ducissam adpellat,
nam ibi legitur: *Constat me Beatricis lege viveute Salicha, filia*

b. m. Frederichi, qui fuit Dux, qui fuit similiter lege vivens Salicha. Et ILL. DN. MASCOVIVS *cu. Diss. §. VII. lit. g.* ex eo conjiciat, eo tempore, quo *Henricus III. Beatricem* ob initum matrimonium cum *Godefrido Barbato* ceperit, videri, *Beatricem* ipso Ducali titulo esse spoliatam; non tamen hinc sententiæ calculum addimus, (quod pace Viri ILL. dixerim) quia hoc instrumentum non probat, *Beatricem* Ducali titulo esse spoliatam; sed indicat potius, eam titulum Ducatricis non gessisse, idque factum fuisse ob causam singularem, forsitan ex devotione. Plura testimonia in scenam producerem, si instituti ratio pateretur. vid. interim *Constituuto. Tom. II. Bullarii Casimenz.* a nobis supra (§. XIII.) adducta. Decretum (§. XVII.) adductum, quod anno 1076. & ita jam turbis & querelis compressis, scriptum, satis indicat: *Beatricem* & Ducali honore esse exutam, sed in libero ejus arbitrio positum fuisse: num titulum Ducatricis gerere voluerit, an non.

§. XIX.

Romanam Ecclesiam eo tempore graviter adflictam magna constantia defendit. Laudatur in literis *Gregorii VII. Summi Pontificis* a BARONIO in *Annal. Eccles. ad a. 1074:* relatis, omnesque pontificii scriptores illam laudibus ferunt. Efflavit animam anno 1076. die XVIII. mensis Aprilis, id quod BARONIVS *ad h. a. n. 78.* ex DOMNIZONE adnotavit. Celebratur a BARONIO, laudatur a PAGIO, & omnes eam laudibus extollunt, quia semper addicta fuit Romanæ Ecclesiæ atque Pontificibus.

§. XX.

Sequitur famosa *Masbildis*: Ut DOMNIZO & ex eo BARONIVS adserunt, anno 1046. ex *Bonifacio & Beatrice* nata est. *Godefrido Gibbofo*, filio *Godefridi Barbati & Dode*, nupta erat. Nunquam sequuta est maritum in Lotharingiam. Hinc LAMBERTVS SCHAFFENABVRGENSIS *ad annum 1077.* ait: *Hæc* (nempe *Masbildis*) *vivente adhuc viro suo* (scilicet *Godefrido Gibbofo*), *quandam viduitatis speciem longissimis ab eo spatiis exclu-*

sa

sa prætendebat; cum nec ipsa maritum in Lotharingiam extra natale solum sequi veller: & ille Ducatus, quem in Lotharingia administrabat, negotiis implicatus, vix post tertium vel quartum annum semel Marcham Italianam inviseret. Ex qua adducta relatione FLORENTINIVS Lib. I. acute conjicit, *Mathildem, Godefridum Gibbosum* anno 1069. aut insequenti vinculis matrimonii sibi junxisse. BARONIVS in *Annal. Eccles. ad a. 1024. n. 23. seq.* nãcias canit, dum putat, inter *Godefridum & Mathildem* intercessisse divortium. Nullus enim antiquorum scriptorum hujus divortii mentionem injicit, ideoque recte refutavit illum *Celeb. P. ANTONIVS PAGIVS in Critica Anti-Baronica ad a. 1074. n. 2.* ubi simul docuit, quod verba Gregorii VII. ubi *Mathildem* egregiæ indolis puellam adpellat, eam conjugatam non fuisse, minime innuere; sed eam ætate juniorem significare, quia illa eo tempore vigesimum octavum annum agebat.

§. XXI.

Sed hoc conjugium non diu duravit, sed morte *Godefridi* solummodo anno 1076. quarto Kalend. Martii. vid. LAMBERTVS SCHAFFENABVRGENSIS ad h. a. Liberos haud reliquisse innuit BARONIVS ad a. 1076. n. 38. cui error condonandus. Nam *Godefrido & Mathildis* filia erat, nomine *Beatrix*, quæ tamen mortua. Putavi quidem in *Comment. de Jure Dom. Brunsvic. in Terr. Mathild. Cap. II. §. 6.* *Mathildis & Godefridi* conjugium sine prole fuisse; at quum postea *Constitut. Bullarii Casinens. Tom. II.* relatum mihi inspicere licuerit, opinioni meæ non amplius inharere possum. Supra (§. XIII.) jam adduxi, sed hic iterum id, quod ad scopum pertinet, repetendum esse arbitror. Pro mercede animæ *Godefridi Ducis* quondam viri mei, & pro mercede animæ *Beatrix* quondam Neptis meæ, offero tibi Deo, & Sanctæ Mariæ virgini; & omnibus sanctis. Ex quibus adparet, *Beatricem* fuisse filiam *Mathildis & Godefridi Gibbosæ*, quia alias *Beatrix* illum non potuisset adpellare neptem.

§. XXII.

§. XXII.

Mathildis Comes vigesimum octavum annum agebat, quo maritus ejus *Godefridus Gibbosus* ad superos evolabat. Pontifici tenaciter adhærebat, & in totum ab obedientia Imperatorum deficere studebat. Hinc orta gravia inter *Henricum* Imperatorem & *Mathildem* bella, ubi in præliis vario Marte dimicatum. Et quum Pontifex *Vrbanus II.* animadverteret, potentiam suam & *Mathildis* spiritum extremum trahere, nisi potenti principi mandaret defensionem, committeret tutelam, sibi que chariorem redderet; auctor & suator fuit *Mathildi*, ut *Guelphum* Bojorum Ducem sibi matrimonio copularet. *Mathildis* quamvis sexagenaria major, Pontifici aurem non denegabat, & huic matrimonio consentiebat. BERTOLDVS CONSTANTIENSIS ad a. 1039. apud VRSTISIVM pag. 362. In Italia, inquit, nobilissima Dux *Mathildis*, filia *Bonifacii Marchionis*, sed vidua *Godefridi Ducis*, *Welfphoni Duci*, filio *Welfphonis Ducis*, copulatur. Et hoc utique non tam pro incontinentia, quam pro Romani Pontificis obedientia, videlicet, ut tanto virilius Sanctæ Romanæ Ecclesiæ contra Schismaticos posset subvenire. Literæ, in quibus *Mathildis Guelphum* in Italiam venire invitat, memoriæ prodidit COSMAS PRAGENSIS Lib. II. Chron. ad an. 1074. Sed quoniam, inquit, incidit nobis mentio de *Mathilda*, unum quod foemina viriliter, breviter referam, ne lectori fastidium inseram. Igitur, quum prædicta puella semper existens victrix inter multa bella, patris sui post mortem vitam ducens coelibem, nimis amplum Longobardiæ regeret regnum, visum est principibus terræ & Comitibus atque Episcopis, ut eam persuaderent, quo sibi acciperet virum, ne sine herede regalis celsitudo simul cum prole deficeret. Quæ adquiescens eorum consiliis misit ad Ducem Sueviæ (Bavariæ) nomine *Welfphum* literas, multa paucis continentes verbis. Non ego foeminea levitate aut temeritate, sed totius regni mei pro commoditate, dirigo tibi has literas: quas quum acceperis, me accipe & totius regnum Longobardiæ.

Dabo

Dabo tibi tot civitates, tot castella, aurum & argentum nimis infinitum; super omnia hæc habebis nomen præclarum, si te facies mihi carum. Nec tamen me notes audacitatis eloquio; licet enim tam virili quam foemineo sexui legitimum adpetere conjugium. Nec differt, utrum vir an foemina primam amoris lineam tangat, tantummodo indissolubile contingit connubium, quod aliter fit, nisi utrorumque per consensum. Vale

Reliqua adponere non placet, quia obscœna sunt, & non præsumendum, Matbildem sexagenariam mulierem adhuc libidini fuisse deditam. Judicium BRUNNERI in *Anual. Boic. ad an. 1095.*, de relatione COSMÆ PRAGENSIS, hoc est: *Cosmæ Pragensis*, inquit, *hircosa putidiorque omnibus cloacis narratio, nec fidem nec stacionem meretur in casto libro.* Cui subjungimus, quod nullus scriptorum colloquii *Guelphi & Matbildis*, de quo COSMAS refert, mentionem faciat. vid. *CHRON. WEINGARTENSE Cap. IV.* ALBERTVS STADENSIS apud URSTISIVM *ad an. 1089.* Omnia quæ scriptores de impotentia *Guelphi* scribunt, solide refutavit V. C. LVD. ANTON. MVRATORIVS in *Antichita Estensi Cap. IV. p. 19.*

§. XXIII.

Matbildis jure hereditario in pretiosas Italiae possessiones, veluti, Tusciae Marchiam, Ferraram, Mutinam, Mantuam, Marchiam Anconitanam & Spoletensem ducatum &c. successit. Et quum *Guelphus* illam in matrimonium duxisset, ille etiam ut princeps in his territoriis habenas tenuit. Servavit SIGONIVS *Lib. IX. de Regno Italiae p. m. 232.* diploma, in quo *Guelphus & Matbildis*, Mantuanis tributa remiserunt

Welfo Dei Gratia, Dux & Marchio, & Mathilda Dei Gratia si quid est. Quum Mantuani a nobis petierint, ut oneribus aliquot levarentur, & ut beneficiis adficerentur, quibus a majoribus nostris fuerant spoliati, ob eam rem nos civitatibus fide perfecta omnia tributa eis remittimus, hospitia condonamus, utraque ripam Mincii, Olij, & Tartari domus, per ditionem nostram

D

nostram

nostram tutos ire, vectigalium & ripatici immunes jubemus, Mantua V. Kal. Julius Indictione XII. anno 1090. Sed excrispsit hoc diploma SIGONIVS forsitan ex alio. Nam v. c. MVRATORIVS in *Antichità Estensi P. I. cap. XXIX. p. 280.* Diploma publici juris fecit, quod anno 1090. confectum, & Mantuanis Civibus concessum. Quare vix mihi tempero, quin totum Diploma cum benevolo lectore communicem.

In nomine sancte & individue Trinitatis. Guelfo Dei gracia dux, & Marchio, Matilda Dei gracia si quid est. Iustis petitionibus adquiescere, & nostros fideles honoribus & commodis ampliare per omnia nostram concedet potestatem. Quapropter omnium sancte Dei Ecclesie, nostrorumque fidelium tam futurorum quam presentium noverit industria, qualiter nostri fideles Mantuani Cives nostram adierunt clementiam, quorundam suorum concivium oppressiones relevati petentes, & Erimannos omnes, & communes res sue civitati a nostris prædecessoribus illis ablatas sibi restitui postulantes. Et nos ob memorabilem eorum fidelitatem, & servicium, iustis eorum precibus annuentes, omnes exactiones, & violentias non legales funditus deinceps abolendas, & radicitus extirpandas modis omnibus decernimus, & firmamus. Statuentes etiam, ut neque nos, neque nostri heredes, neque ulla magna, parvaque nostre potestatis persona, predictos Cives in Mantuana civitate, vel in suburbio habitantes, vel deinceps habitaturos, de suis personis, sive de illorum servis, vel ancillis, seu de liberis hominibus in eorum residentibus terra, vel de Ermanna, & communibus rebus ad predictam Civitatem pertinentibus ex utraque parte fluminis Mincii sitis, sive de beneficiis, libellariis, precariis, investituris, seu etiam de omnibus eorum rebus mobilibus, & immobilibus adquisitis, vel acquirendis, inquietare, molestare, dissiuadere sine legali iudicio, vel ad aliquam publicam exactionem, vel functionem cogere presumat. Sed & neque in predicta Civitate in domo alicujus, vel in suburbio, in domo militis, vel in caneva alicujus, illis invitis, hospitari audeat. Insuper

super & illis restitimus omnes res communes, parentibus illorum concessas per preceptum Imperatorum; scilicet nominative Saccam, Sepringenti, & Carpenetam, & quidquid de Armanorio nobis hucusque retinebamus, sive per cetera loca in Comitatu Mantuano rejaecentia, piscationes & per flumina, & paludes, scilicet utrasque ripas fluminis Tartari, deinde sursum usque ad flumen olei. De alia parte usque in Fossam altam. De tertia parte usque in Ecclesiam Sancti Faustini in caput Variana, & deinde seorsum usque in Agricia majore. Ut liceat illis pabulare, capulare, seccare, venari, & quicquid juris ipsorum parentes antiquitus in illis habuerant. Decernimus etiam, ut liceat omnibus predictis civibus & Suburbanis per omnem nostram potestatem secure ire, & redire, sive per aquam & per terram quocumque voluerint, ita ut nec tholonicum, nec ripaticum dent. Et insuper illam bonam, & justam consuetudinem eos habere firmamus, quam quilibet optima Civitas Longobardie obtinet. Quicumque vel nos suprascripti Dux Guelfo, & Comitissa Matilda, vel nostri heredes, ut quilibet nostre potestatis magna parvaque persona hujus concessionis, & restitutionis violator extiterit, libras auri centum componat supradictis Civibus, & suburbanis, illorumque heredibus, ita ut medietas expendatur in restauratione, & post penam solutam hec concessio, & confirmatio in sua remaneat firmitate. Et ut hec nostre confirmationis auctoritas stabilis, atque firma permaneat, hanc Cartam inde conscriptam manu propria, ut infra viderur, corroborantes, sigilli nostri impressione jussimus signari.

DVX WELPHO SS MATILDA DEI GRATIA SI QUID EST SS.
 Data V. Kal. Julii Anno Dominice Incarnationis Millesimo Nonagesimo, Indictione Tertia decima. Factum est hoc Mantua.
 Quis iraque dubitet, quin *Guelfus* & *Matildis* magna auctoritate regiones enumeratas rexerint? Imperatorum tamen indulgentia id factum fuisse, supra probatum dedimus.

CAPIT

D 3

§.XXIV.

§. XXIV.

Sed quum inter *Guelfum* & *Mathildem* dissensus oriretur, hæc a marito anno 1095. divertit. Causas hujus divortii investigant FLORENTINIVS *Lib. II. p. 267.* BENED. BACCHINI *in Istor. del Mon. di San Bened. di Polir. Lib. III. p. 111.* conf. V. C. LVDOV. ANTON. MVRATORIVS *in Antichità Essenfi Cap. IV. p. 18.* Aegre id ferebat *Guelfus*, nostri Ducis pater, & adstante *Henrico IV.* Imperatore, *Mathildinas* res recuperare voluit. *Mathildis* autem anno 1115. die 24. Mensis Julii, anno ætatis 69. extremum diem obivit, in castello Bondeni octo milliaribus ab urbe *Ferraria* sito. *SIGONIVS* sex & septuaginta annos eam complevisse putat, & ita obitum ejus in annum reparatæ salutis 1122. ponit; sed erravit. Nam certo certius constat, quod *Mathildis* anno Christi 1115. mortua sit, ceu *BOMNIZO* *in Vita Mathildis* apud *LEIBNITZIVM* *Tom. I. Scriptor. Rer. Brunsvicens.* p. 685. *BARONIVS* *in Annal. Ecclesiast. ad a. 1115. n. 8.* & *P. ANTONIVS PAGIVS* *in Critica Anti-Baroniana ad b. a. n. 7.* uno ore testantur. Sepeliebatur quidem in *Monasterio S. Benedicti di Pó di Livone*, quod ejus avus *Tedaldus* condiderat; sed jubente Pontifice *Urbano VIII.* *Mathildis* ossa, Romam, anno 1635. asportata sunt, ac prope sacellum *Gregorianum* sepulta. vid. *GIVLIO DAL POZZO* *l. c. p. 300. seq.* Id me in admirationem rapit, quod in Sanctorum numerum nondum sit relata ideo, quia Romanam Ecclesiam amplis latifundiis ac possessionibus locupletavit, ornavit & Pontificis adflectæ de ejus amore, liberalitate ac fide, tam prolixè gariunt. De *Mathilde* ejusque progenie, confer sis, *GIVLIO DAL POZZO*, *Maraviglie Heroiche del Sessò Donnesco Memorabili nella Duchessa Masilda.* *Verone.* 1678. quem librum, vir magni atque excellentis ingenii *PERILL. DN. DE LYDEWIG*, cujus nomen mihi semper magnum ac venerabile fuit, nobiscum benevole communicavit.

CAP. II.

NVM MATHILDIS BONA SVA PONTIFICI
DONAVERIT?

§. I.

ORdimur argumentum momentosum. Scriptores Pontificii Romanæ Ecclesiæ adstant; Germani, Imperatori favent. Neque in tanta rerum obscuritate pæne omnes aliquid certi definiunt. Nos, inspectis tabulis a Scriptoribus Pontificiis relatis, ac pro aris & focis defensis, aliam opinionem fovimus. Fictitia atque supposititia sunt documenta, quæ in proscennium quasi producuntur. Paradoxon id videtur. Sed paradoxon non statim est rejiciendum. Videamus igitur testamentum *Mathildis*, in quo Pontificem heredem, tam late patentium provinciarum instituit.

§. II.

Certo certius quidem constat *Comitem Mathildem* a tenera ætate Pontificibus Romanis adhæsisse. Id ex Scriptorum rerum Germanicarum Chronicis & DOMNIZONIS Carmine haud obscure evincitur. BARONIUS in *Annal. Ecclesiast.* & ANTONIUS PAGIUS in *Critica Anti-Baroniana* idem produnt. Sed ideo non putandum, ac si tunc bona Pontifici donaverit. BARONIUS ad an. 1077. n. 23. 24. refert; quod *Mathildis* omnia sua bona *Gregorio VII.* summo Pontifici obtulerit. Ad hoc probandum, sequentes DOMNIZONIS versus recitat.

*Postposuit Regem, per tres tenuit pia menses
Gregorium Papam, cui servit ut altera Maria,
Auribus insentis capiebat sedula mentis
Cuncta patris dicta, ceu Christi verba Maria,
Propria Clavigero sua subdidit omnia Petro,
Janitor est coeli suus heres, ipsaque Petri
Accipiens scriptum de cunctis Papa benignus.*

Subdit BARONIVS, ejusdem donationis autographum peruisse, sed alio scripto hanc donationem esse renovaram.

§. III.

Sed quis crederet, in re tanta DOMNIZONI *presbytero*, homini semibarbaro, Pontifici tenaciter adhærenti, in Imperatores venali calamo sævienti? Id adnotarunt LEIBNITZIVS in *Præfat. Tom. I. Scriptor. rer. Brunsvicens. & Celeb. IOECHERVS* in dem gelehten Lexico v. DOMNIZO. BARONIVS quidem, ad suam sententiam corroborandam LEONEM OSTIENSEM citat, qui *Lib. III. cap. 48.* sic differit: *Anno, inquit, Dominicæ incarnationis MLXXIX. Matbildis Comitissa Henrici Imperatoris exercitum timens, Liguriam & Tusciam provincias Gregorio Pape & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ devotissime obtulit. Unde imprimis causa seminandi inter Pontificem & Imperatorem odii initium fuit.* Sed LEO OSTIENSIS etiam magna diligentia Pontifici officium suum præstat, quippe qui Cardinalis atque Episcopus, non nociva Romanæ Ecclesiæ scribere debuit, sed ad officium, ejus potentiam augendi, splendorem amplificandi, obstrictus fuit.

§. IV.

Quum autem Chartula donationis, teste BARONIO, nullibi extaret, & Pontifex ac *Matbildis* vererentur, ne aliquando hæc donatio infringeretur; aliud testamentum in favorem Pontificis *Matbildem* condidisse, idem BARONIVS auctor est *ad an. 1102.* At priusquam hoc subjungimus, nobis sententiam nostram aperire licet. Nam si Pontifex tales donationes, ditionum tam late patentium, manibus tetigisset; vix mihi persuadere possum, quin chartulas in tabulariis, seu alio loco, tanquam *νεμῆλαια* adservasset. Pontifices enim non tam stulti sunt, ut ea documenta, in quibus Romanæ Ecclesiæ bona donata sunt, negligant; sed experientia docet, eos in tabularia ea condidisse, & velut centum clavibus servasse, custodemque constituisse, qui instar Cerberi omnes prohiberet ab introitu.

§. V.

§. V.

Maximum autem exoritur dubium, si literas a COSMA PRAGENSI relatas & supra a nobis adductas, penitius inspiciamus. Constat, *Mathildem* anno 1089. nupsisse *Guelpho*, & ab eo anno 1095. divertisse. Testamentum *Mathildis*, BARONIVS confectum putat anno 1077. quinto anno Pontificatus *Gregorii VII.* Postea suafu Pontificis *Urbani* anno 1089. *Mathildis* *Guelpho* matrimonio conjuncta est. Si itaque testamentum *Mathildis* jam anno 1077. scriptum, adparuisset; sane Pontifex *Urbanus II.* non suafisset *Mathilde*, ut *Guelpho* Bojoriæ Duci nuberet, quippe facile intelligere potuisset; *Guelphum* Ducem omnes *Mathildis* regiones matrimonii sui caussa vindicare posse, & ita Romanam Ecclesiam grave damnum pati. Accedit, quod supra COSMÆ PRAGENSI testimonium citatum, ubi *Mathildis* in literis ad *Guelphum* Ducem directis ei omnia bona promittit, si in Italiam venire, illamque sibi matrimonio jungere veller. Deinde in BENEDICTI BACCHINI libro quantivis pretii, *istoria del Monasterio di San Benedetto di Po di Lirone*, extant pacta dotalia inter *Guelphum* & *Mathildem* inita, in quibus ea *Guelpho* marito omnia bona donavit. Scribo hoc fide FELLERI & CL. ZSCHAKWITZII. FELLERVS in *Monumentis ineditis* id adnotavit, ubi etiam multa singularia de *Mathilde* tradit, quæ alibi frustra quæseris, CELEB. ZSCHAKWITZIVS autem, in den Rechts-Ansprüchen P. II. pag. 415. n. 6. ait. Vermuthlich stehen sie (diese pacta dotalia) in des BACCHINI Storia del Monastero di San Benedetto di Polirone, der viel schöne documenta angefüget, vorjeho aber nicht bey der Hand ist. Mihi nunquam, licet hunc libellum inveniendi sedulo operam dederim, inspicere licuit. Nescio itaque quo facto contigerit, quod nullibi extet. G. G. de LEIBNITZ in *Introduci. Tom. I. Scriptor. Rer. Brunsvicensis* n. 40. ad hæc dotalia pacta provocare videtur *Tabulis*, inquit, *pacti matrimonialis dotalibus lex scripta erat, ut si superstes maritus esset diriones conjugis haberet.* Etiam mentionem horum pactorum facit V. C. MVRATORIUS in *Antichita*

chisà *Essensi Cap. IV. p. 20.* Hinc concludo, quod si in favorem Ecclesie Romanæ testamentum *Mathildis* extitisset, Pontificem ex minime suavisse, ut iniret matrimonium, & non nisi ægre tulisse, si ea in pactis dotalibus marito omnes ditiones & bona donarit. Et sane *Guelpbus Dux* omnem terram *Mathildis* sub potestate sua tenuit, rexit, subditique paruerunt eius imperio, ceu videre est ex ejus diplomate quod publicatum a MVRATORIO, a nobis autem supra (*Cap. 1. §. XXIII.*) relatam. Magis dicta confirmat adsertio BERTOLDI CONSTANTIENSIS *ad an. 1095.* Unde, ait, *pater ipse Guelpi in Longobardiam nimis irato animo pervenit, & frustra diu, multumque pro hujusmodi reconciliatione laboravit. Ipsum etiam Henricum (Imperatorem hujus nominis quartum) sibi in adversarium adscivit, contra dominam Mathildam, ut ipsam bona sua filio dare compelleret, quamvis nondum illam in maritali opere cognosceret. Unde diu frustra laboratum.* Ex dictis BERTOLDI itaque auguror; si *Guelpbus* non habuisset fundatam causam, *Mathildem* ad pollicita efficienda adigendi; vix est credibile, quod a *Mathilde* bona, filio *Guelpbo* promissa, postulasset. Neque Imperator *Henricus IV.* se *Guelpbis* adjunxisset, ad compellendam *Mathildem*, ut *Guelpbo* juniore promissa bona restitueret. vid. GIVLIO DAL POZZO *l. c. p. 286. 87. v. c. MVRATORIUS in Antichità Essensi Cap. IV. p. 20.* Quocirca mirum dictum, Pontificem instrumentum donationis non opposuisse quum tamen, ut scriptores Pontificii tradunt, habuerit. Nunquam autem id factum esse legimus. Hinc corrui adsertum DOMNIZONIS, fide destituitur testimonium LEONIS OSTIENSIS, & BARONII relata sunt suavis somniis adnumeranda.

§. VI.

Fictitia itaque est hæc donatio atque manebit semper, quamquam speciosis verbis convestita. Sed ecce! *Causidicus* noster BARONIVS, quum prius testamentum distractum esse putat, novum, anno 1102. scriptum, nobis obtrudit in *Annal. Ecclesiast. ad an. 1102. n. 20.* Noviter id produxit GIVLIO DAL

POZ-

ROZZO, *Maraviglie heroicbe dal Sefso Donnesco, memorabili nella Duchessa Matilda* p. 483. Valde miror PERILL. G. G. de LEIBNITZ, hanc donationis spuriam chartulam *Tom. I. Scriptor. Rer. Brunsv.* inseruisse, quod etiam fecit V. C. LVNIGIVS. At priori similis furfuris esse videtur, licet BARONIVS puerilibus crepundiis consentanea petulanti calamo defendat. Demus itaque decantatum testamentum, examinemus, & nostrum iudicium subjungamus.

In nomine Sanctæ & individuae Trinitatis. Anno ab incarnatione Domini nostri Jesu Christi millesimo centesimo secundo, quintodecimo die Kalendas Decembris, indictione decima, tempore Gregorii Septimi Papæ in Lateranensi Palatio, in capella Sanctæ Crucis, in præsentia Cencii Frangipani, Gratiani, Cencii Franculini, & Alberici de Petro Leone, & Benincasa fratris ejus, Alberti de Tuscio, & aliorum plurium, ego Mathilda dei Gratia Comitissa pro remedio animæ meæ, & parentum meorum, dedi & obtuli ecclesiæ Sancti Petri per interventum Domini Gregorii Papæ Septimi omnia bona mea jure proprietario, tam quæ tunc habueram, quam ea quæ in antea adquisitura eram, sive jure successionis, sive alio quocunque jure ad me pertinentia: & tam ea quæ ex hac parte montium habebam, quam illa quæ in Ultramontanis partibus ad me pertinere videbantur. Omnia (sicut dictum est) per manum domini Gregorii Septimi Papæ Romanæ Ecclesiæ dedi, & tradidi, & chartulam inde fieri rogavi. Sed quia chartula nusquam adparet, & timeo ne donatio & oblatio mea in dubium revocetur: ideo quæ supradicta Comitissa Mathilda iterum a præsentis die dono & offero eidem Romanæ Ecclesiæ per manum Bernardi Cardinalis, & legati ejusdem Romanæ Ecclesiæ, sicut in tempore dedi per manum domini Gregorii, omnia bona mea, tam quæ nunc habeo, quam quæ in posterum Deo propitio adquisitura sum, & tam quæ ex hac parte montium, quam in ultramontanis partibus habeo, quam quæ in posterum Deo propitio adquisitura sum alio quocunque jure, pro mercede & remedio

E

dio

dio animæ mee, & parentum meorum. Quæ autem ista bona mea juris mei superius dicta, una cum accessionibus & ingressibus seu superioribus, seu inferioribus qualiter supra legavi integro ab hac die eidem Ecclesiæ dono & offero, & per præsentem chartulam offerentis eidem habenda confirmo. Insuper per cultellum, festucam nodatam, quantonem, & gurrafcionem terræ, atque ramum arboris, & me exinde foras expulsi garpini, & absentem me feci, & a parte ipsius ecclesiæ habenda reliqua facienda exinde Papæ, aut cui Papa illius ecclesiæ dederit a præsentis die quidquid voluerit, sine omni mea & heredum & proheredum meorum contradictione. Si quid vero (quod futurum esse non credo) sive ego Comitissa Mathilda (quod absit) aut ullus de heredibus aut proheredibus, seu quælibet apposita persona contra hanc chartulam offerentis quandoque agere tentaverimus, aut eam per quodvis ingenium infringere quæserimus: tunc inferremus in illam partem, contra quam exinde litem inferre contulerimus, multam, hoc est poenam, auri optimi libras mille, argenti pondera quatuor millia, & quod reperierimus, vendicare non valeamus. Sed ut præsens hæc chartula offerentis omnibus temporibus firma permaneat atque persistat, eam pergamenam cum atramento de terra levavi, paginam Guidoni tradidi, & scribere rogavi, atque subter confirmans, testibus obtuli roborandam.

Actum Canusii feliciter.

Mathilda quidquid est, in hac Charta a me facta subscripti.

Ego Adericus iudex interfui & subscripti.

Ego Ubaldu*s* iudex interfui & subscripti.

Signum manus Atronis de monte Burranzonis & Bonvincinii de Canusio.

Rogati testes.

Ego Guido Notarius Palatii scriptor hujus chartule offerentis, post traditam complevi & dedi.

§. VII.

VIR PERILLVSTRIS atque EXCELLENTISSIMVS IOH. PETR. de

LV-

LVDIEWIG, cujus nomen pie veneror, de hac donatione grave habet iudicium: *Habet, inquit, hæc schedula, juxta umbratiles formulas, vere nihil: quod mereatur in re tanti momenti expendi. Meis naribus olet commentitia, indigna, que tante principi & illius curie adfingatur.* vid. *Sing. Jur. Publ.* p. 42. n. 439. Addimus huic sententiæ candidissimum calculum, & hanc donationis chartam spuriam, fictitiam atque subdole excogitatum pronunciamus. Nam 1) reperitur in hoc instrumento prior donatio, facta Pontifici. Neque annus neque dies reperiuntur. Vix itaque credere possum, si facta fuisset donatio, ejus chartulam eo tempore non amplius exitisse, neque in tabulario Pontificis, neque penes *Matbildem*. 2) Nulla fit mentio rerum Ecclesiæ Romanæ a *Matbilde* donatarum. Romani Pontificis adseclæ quidem statim reponunt, eas fuisse Tusciæ Marchiam & omnia bona *Matbildis*. At ex hoc instrumento non liquido adparet: num donatio omnium bonorum intelligenda sit de *Tuscia, Mantua, Luca, Ferrara &c.* 3) Non injicitur mentio *Paschalis II. Petri Clavigeri*, cui tamen donationem hanc esse factam, dicunt. 4) In inscriptione, temporum ratio non computatur ad annos *Henrici Imperatoris*, quum tamen constet; *Matbildem* post obitum *Conradi*, filii Imperatoris *Henrici IV.* id fecisse, ut docet FLORENTINUS in sæpe laudato *Commentario Lib. II. p. 277.* ubi diploma recitat, quod sic se habet: *In Dei nomen Amen! Anno ab incarnatione eiusdem 1099, regnante Imperatore Henrico Id. 8. Septembris indictione VIII. Ego Domina Matbilda Ducatrix &c.* 5) BARONIO ipso fatente, αὐτόγραφον hujus diplomatis non extat, sed relatum est in Codice Vaticano, quo ejusmodi publica monimenta descripta leguntur. Addit, ipsum jam antiquitate nonnihil læsum. Quod meam opinionem eo magis firmam reddit, hanc chartulam tempore noviori esse scriptam. Sed mi *BARONI*, neque tu, neque tuus Vaticanus Codex quid probant, licet tu, quo es stupido ingenio, illo puerciliter sis deceptus.

§. VIII.

Accedit 6) quod fere omnes scriptores fileant de hac donatione. Non ignoro, adversarios testimonium *Godefridi* Monachi objicere, qui refert: *Matbildam* decrepitam circumventam a Papa, Marchiam Anconitanam, Imperium attinentem, quam regebat, magistratibus & potestatibus infcisi & inconsultis B. Petro tradidisse. Sed diversa est hæc relatio a testamento *Matbildis*, & nemo nescit, *Godefridum* fuisse hominem Pontifici addictum, imperatoribus autem infensum. TRITHEMVS in *Chron. Hirsaugiens.* eadem prodit memoriæ. Sed recentior scriptor forsan *Godefridum* exscripsit. Quid? quod *Godefridi* testimonio advocatos Pontificis ferire possimus? Sed non est. Siftam tibi Scriptorem Pontificium, qui de hac donatione valde dubitat. Indigito BLONDVM exinium Historicum, qui *Dec. II. Lib. IV.* sequentem in modum differit: *Matbildam*, inquit, *Martinus Polonus & alii ipsum sequenti Scriptores multi tradunt Heururie partem, hinc a Piscia agræ etiam finium opido, ad inferum mare quam Patrimonium Sancti Petri adpellant, Pontifici & Romane Ecclesie donasse. Hostiliarius, qui omnibus, quæ apud Pontificem ejus temporis gesta sunt, & ad superfluitatem multa scripsit, nullius loci meminit.* Sane si Mathildina donatio esset genuina, scriptor rem tanti momenti silentio haud præterisset. BARONIUS antea vidit, BLONDI adserta esse destruenda, si sua relata vera esse deberent. Hinc in *Tom. I. Annal. Eccles. Præfat. §. XII.* de coarctat: quod sit recentior auctor, ejusque prolata de rebus antiquis sine alicujus vetustioris testimonio contemnerentur. Quod quam sit plumbeum, semifomne & Cappadocium, unusquisque videt. Potius contra Baronium gerronium hoc judicium est ferendum, quam contra BLONDVM. Sed me summopere admirantem facit, quod apud P. ANTONIVM PAGIVM in *Critica Anti-Baroniana*, de Dono Mathildino altum sit silentium. Nam si occasionem de *Matbilde* differendi habet, contentus est dicere: *Matbildi* Ecclesia Romana multum debet. Hinc opinor,

opinor, eum, aut hanc donationem pro genuina habuisse, & nihil de re fati nota dicere voluisse; aut illam spuriam credidisse, & rem tanquam odiosam intactam reliquisse.

§. IX.

Sed ARNOLDVS LVBECENSIS in *Chron. Slavor, Lib. III. cap. 10.* nova gignit, dum tam Pontifici, quam etiam Imperatori Friderico anobarbo testamenta adscribit. *Tractabant, inquit, inter se dominus Papa, & Imperator de patrimonio domine Mechthildis, matrona nobilissima, quod Imperator in possessione habebat, dicens ab eadem imperio collatum. Et e converso dominus Papa Sedi Apostolice ab ea datum adfirmabat. Cumque in argumentum probandi, ex utraque parte privilegia porrigerentur, nulla sine causa terminata est.* Sed nugatur ARNOLDVS. Neque enim Pontifex, ceu ostendimus habuit tale testamentum, neque Imperator, quippe de quo apud alios Scriptores neque vola neque vestigium ullum. Jam ante me id vidit & de fide testimonii ARNOLDI dubitavit DN. MASCOVIUS de *Jure Imperii in Magn. Etrur. Ducat. Sect. I. §. 9.* Promissit B. HAHNIUS in *der Reichs-Historie P. III. p. 103.* Opus de *finibus Imperii*, ubi etiam hanc spuriam donationem impugnaverit voluit, sed morte præventus, promisso stare haut potuit.

§. X.

Sed fingamus, donationis chartulam esse genuinam, nonnullorumque scriptorum testimonia vera; aliud tamen est *quæritur*: an *Matbildis* bona sua Pontifici donare potuerit? de quo nunc disceptandi locus est. Breviter hoc problema respondemus, ne videamus falcem in alienam messem immittere, quum jam *Perill. Dn. Canc. de LVDEWIG*, vir laude nostra multo major, ut & MASCOVIUS, STRUVIUS, GVNDLINGIVS sterile hic araverint solum. Principio marchiones Tusciæ, imo omnes Italiæ Principes, ut *Vir Perill. Dn. de LVDEWIG*, felicissimus Juris, publici interpres, in *Sing. Jur. Publ.* docuit, territoria nomine Imperatorum tanquam administratores, *Gouverneurs* rexerunt. conf. elegantem Epistolam de *Monf. Refuge*

fuge a Monf. d' Hozier scriptam, & prelo mancipatam a Fel-
lero in der Genealogischen Historie des Braunschweig. Luneburgi-
schen Hauses Cap. V. §. III. n. p. 130. adprime facientem ad
hanc rem. Inter hos administratores etiam eminuerunt Mar-
chiones Tusciæ *Mathildis* majores. Tempore *Conradi Salici*,
Bonifacius pater *Mathildis*, ut supra dictum, majori cum au-
ctoritate in Tuscia aliisque adductis provinciis regnavit. Ve-
rum enim vero nexus harum ditiorum cum Imperio Germa-
nico nunquam evanuit, licet postea *Mathildis*, regnante *Hen-
rico IV.* Imp. semel iterumque tentaverit, se imperio & Impe-
ratori subtrahere. De Bonifacio expedita res est, quippe qui
in sententia Lucæ 1047. pro Episcopo lata, & pœna in vio-
lantes statuta pronunciat: medietatem cameræ domini Impe-
ratoris inferendam esse. FLORENTINIUS c. l. in *Append. n. 5.*

§. XI.

Beatrix vidua *Bonifacii* eodem jure quo maritus, cum fi-
lia *Mathilde*, in amplissimis provinciis regnavit, sub reveren-
tia tamen imperatorum, ut decretum regali auspicio latum
& a nobis supra (*Cap. I. §. XVII.*) exhibitum, uberrime do-
cet. Sed turbato sub *Henrico IV.* Imp. Reipublicæ Germa-
nicæ statu, quo inimici & amici adversariis ejus se dabant,
Mathildis majorem auctoritatem consequuta est. Descivit
quidem ab Imperatoribus, sed ad obedientiam redacta, Im-
peratoris majestatem iterum venerata est. Etiam Imperatori
Henrico V. quum coronationis causa anno 1110. Romam per-
geret, obsequium professæ est. CONRADVS VRSBERGENSIS ad an.
1110. *Parmam*, ait, *perveniens Mathildem Comitissam per in-
ternuncios sibi subiectam, gratia sua, propriis iustitiis donavit.*
Fuerunt bona *Mathildis* imperii allodia, docente STRUVIO in
pererudita *Diss. de Allodiis Imperii.* Hinc diiudicanda est quæ-
stio: num *Mathildis* ea Pontifici donare potuerit? Quod ne-
gat STRUVIUS fidenter, nos fidentissime. Nam *Mathildis* nul-
lum habuit jus Pontifici amplissima hæc territoria donandi,
quæ in præjudicium imperii tendebat. Et quid respondent
Ro-

Romanæ Ecclesiæ advocati ad pacta dotalia inter *Guelphum* & *Mathildem* confecta. Sane Ducibus Serenissimis ex *Guelphica* Domo ortis, hoc jus succedendi non potuit adimi. Sed quid amplius inhæremus? Finem huic capiti imponimus. Sufficiat docuisse, famosam *Mathildinam* donationem esse spuriam, falsam artibusque *Portocareri* exaratam.

CAP. III.

NVM PONTIFEX INNOCENTIVS II. IMPERATORI LOTHARIO II. EIVSQUE GENERO HENRICO MAGNANIMO MATHILDINAS TERRAS IN FEVDVM DEDERIT?

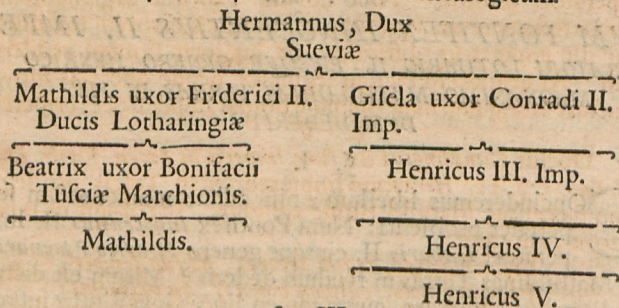
§. I.

Concluderemus libellam; nisi adhuc momentosum superesset problema: Num Pontifex *Innocentius II.* Imperatori *Lothario II.* ejusque genero *Henrico Magnanimo* *Mathildinas Terras* in feudum dederit? Mirum est dictum, eruditos hoc affirmare, quum tamen literis investituræ inspectis, recte riteque examinatis, luce meridiana clarius fiet; Diploma a *BARONIO* in *Annal. Eccles. ad an. 1133. n. 3.* relatum, monstro esse simile, quod statim ex capite dignoscitur. Priusquam vero diploma investituræ sub examen revocamus, nobis, quis status Terrarum *Mathildinarum* post *Mathildis* decessum fuerit, hic dicendi erit locus.

§. II.

Obiit *Mathildis* anno 1115. Sceptra Imperii Germanici tenebat *Henricus V.* claves Petri vero, Pontifex *Paschalis II.* Statim, quum Comes *Mathildis* animam efflaverat, *Henrico V.* Imperatori ejus obitus nunciabatur. Prodit hoc memoria *CONRADVS VRSBERGENSIS* ad an. 1115. *Directi*, inquit, ab Italia nuncii obitum illius *Mathildis* nunciant, ad ejusque prædiorum terras amplissimas hereditario jure possidendas *Cæsarem*

sarem (Henricum V.) *invitant*. Sed etiam legitur Henricum V. Mathildinas Terras jure sanguinis vindicasse. Hinc ANSELMVS GEMBLAC. CONTIN. CHRON. *Sigeb. Gemblac. Henricus*, ait, *imperator in Italiam secedit propter asperos motus regni, & maxime propter Marchisæ Mathildis cognatæ suæ, quæ recens objerat, hereditatem obtinendam.* vid. CONTELORII *Genealogia Mathildis Cap. II.* P. ANTON. PAGII *Critica Anti-Baroniana ad an. 1070. n. 14.* En stemma Genealogicum.

§. III.

Sed jus sanguinis cum *Mathilde* Imperatori *Henrico V.* nullum jus succedendi tribuit; quippe propter arctam adfinitatem *Mathildis* cum *Guelpbis* principibus, atque pacta dotalia, *Guelpbica* Domui jus succedendi non poterat eripi. Hinc putrido, immo nullo fundamento jus Imp. *Henrici V.* succedendi, nititur. Potius ideo fecit imperator, quia hæc territoria imperio Germanico æternum fuerant infuta atque in-nexa.

§. IV.

Unde *Henricus V.* arripuit successionem in Mathildica. CONRADVS VRSBERGENSIS *ad an. 1115. Imperator*, inquit, *una cum Regina totaque domo sua, ac circa Padum negotiis insillens regni, legatos ad Apostolicum &c. destinavit.* Et PETRVS DIA-
CONVS

CONVS Lib. IV. Chron. Casim. cap. 60. Henricus Imperator, qui defuncta Mathilda tunc apud Liguriam degebat gratia dissonendarum rerum illius. Hæc confirmant diplomata, eo tempore scripta. Sic extat tale diploma anno 1115. die 20. Septembr. Spiræ confectum, & aliud anno 1116. die 12. Maji exaratum, de quibus vid: CELEB. MVRATORII *Antich. Estens. Cap. XXX. p. 292. 93.* Pontifex id æquo animo tulit, neque Imperatori obstitit. Hinc novum exoritur argumentum; quod si testamentum Mathildis in Pontificis favorem extitisset, sane ille imperatori obstitisset, ad jus suum firmum reddendum. At quando id factum legimus? neque querelas movit Sanctus Pater, quum hunc opimum bolum Imperator ei eriperet.

§. V.

Docuit Gundlingius de iure Imperii in Magn. Errur. Ducat. Cap. I. §. 21. Henricum Imperatorem in Tuscia pro legitimo successore Mathildis fuisse agnitum. Id colligit ex DOMNIZONE, qui canit:

*Cæsar honorat, teque decorat, sis sua semper,
Plangere noli, culmen honoris, tu retinebis:
Cæsaris hostes, sint procul omnes, ipse beetur.*

Valde miror, DOMNIZONEM presbyterum, qui antea Pontifici adharebat, nunc totum pro Cæsare esse. Sed temporis causa faciebat. vid. v. c. LVDOV. ANTON. MVRATORII *Antich. Estens. Cap. XXX. p. 293.* qui etiam docet, quod Henricus V. Mathildinas terras quiete possederit, nullasque querelas Pontifex ex de re moverit.

§. VI.

Extincto Henrico V. principes Imperii Germanici Lotharium II. Saxonem, eligebant Imperatorem. Eo tempore Schisma exortum erat in Ecclesia. Pontifex Innocentius II. in Germaniam proficiscebatur, & auxilium ab Imperatore Lothario II. contra Pseudo Papam Anacletum petebat. Honorifice exceptus a Lothario in Italiam redit, & Imperator qui jam per spatium novem annorum scepra in Germania tenuerat, tandem Italiam petebat, ut Romæ a Pontifice coronaretur. Neque annus neque dies, quo coronatio facta, adpareret, nisi

CHRONOGRAPHVS HILDENSHEIMENSIS, qui eo tempore vixit, adcurate id adnotasset. *Rex, inquit, ad a. 1133. Natalem Domini apud villam Medicinam dictam celebravit. Per Italiam pleraque loca munita sibi resistentia capit. Tandem II. Kalend. Martias Romam cum multo favore ingreditur, ibique II. Non. Junii, quo tunc dies dominica extitit, Lateranis in Basilica S. Johannis Baptiste a Domino Apostolico Innocentio in Imperatorem consecratur,*

§. VII.

Putant nonnulli *Lotharium Imperatorem* tum temporis Imperium Germanicum a manibus Pontificis accepisse. Errore SIGONII *Lib. XI. de Regno Italiae p. 264. 65.* decipiuntur. Versus ille recitat, qui feudalem contractum sic exprimunt:

Rex venit ante fores iurans prius urbis honores;

Post homo fit Papæ, sumit quo dante coronam.

Addunt, quod pictura Romæ fuerit, ubi Imperator flexis genibus coronam a Pontifice accipit. At quum *Celeb. SIM. FRID. HAHN in der Reichs. Historie P. III. p. 185. lit. g.* iam istam fabellam exploderit, non est quod tempus impendamus recoctioni. Pictura est famosa, etiamque versus a Pontifice excogitati sunt. Forsan id factum esse videtur tempore *Conradi III. Imp.* quum Italiae miserimus esset status, man wuste nicht wer Koch oder Kellner war. Magis sententiam nostram stabilire videtur, quando simile pæne quid legimus in Annalibus, tempore *Friderici I.* scriptis. Pontifex legatum ad eum mittebat, qui in præsentia Imperatoris, nomine Papæ dicere non dubitabat: *se non poenitere beneficii in Cæsarem collati.* Quod autem *Otto de Wittelbach Comes Palatinus ad Rhenum* adeo ægre ferebat, ut gladium stringeret, & legatum Pontificis fere transfoderet, nisi Imperator prohibuisset. Taceo picturam famosam, ubi *Alexander III. Pontifex, Imperatorem* pedibus conculcat, quam hodiernum *Roma & Venetiis* adhuc extare, multi testes oculares, uno ore testantur, quum tamen etiam omnia hæc, ceu viri eruditi docuerunt anilibus fabulis sint adnumeranda.

§. VIII.

Sed nuper *Vir Clariss. Dn. WIEDEBVVG in Diurnis Hallens. N. III.* aliam istorum versuum interpretationem facit, nimirum, quod investituram *Lotharii II.* cum Mathildinis terris indigent,

& concludit coronationem & investituram uno actu esse factam. Quamvis vero hæc conjectura sat ingeniosa sit, non tamen *Celeb.* AVCTOR persuadebit, (quod pace ejus dixerim) ut eandem opinionem foveamus. Nam quod attinet, *Lotharium* II. a Pontifice terris Marhildinis fuisse investitum, nos in totum negamus, moxque censuram huius diplomatis subjungamus. Altera autem opinio, quod coronatio una cum investitura facta sit, contra fidem scriptorum est. Nam antea allegatus CHRONOGRAPHVS HILDENSHEIMENSIS, coronationem II. *Nonas Junii* factam esse, scribit; investituram vero, ceu diploma docet, *Sexto idus Junii* peractam. Igitur a die coronationis, usque ad diem investituræ, intercedit spatium IV. dierum. Est hoc ideo verissimum, quia argumenta ex Chronologia desumpta, sunt validissima.

§. IX.

Sed e diverticulo in viam. Videamus investituræ diplomæ, a BARONIO in *Annal. Eccles. ad an. 1133. n. 3.* relatum, quod sic se habet.

Innocentius Papa II, Lothario Imperatori Augusto & Regi & Imperatrici. Si auctoritas sacra Pontificum, & potestas Imperialis vere glutino charitatis ad invicem complentur. Omnipotenti debitum famulatus libere poterit exhiberi, & Christianus populus grata pace & tranquillitate gaudebit. Nihil enim in præsentis sæculo est Pontifice clarior, nihil Rege sublimius, nihil est quod lumine clariore præfulgeat, quam recta fides in principe, nihil est quod ita nequeat occasui subjacere quam vera religio. Quæ nimirum omnia tanto manifestius, Deo gratias in persona tua clarescunt, quando ab ineunte ætate amator religionis, & cultor justitiæ exitisse cognosceris, & novissime diebus istis, nec personæ tuæ, nec propriæ parcendo pecuniæ pro beati Petri servitio multos labores, & immensa pericula pertulisti. Quum ergo testante sacro eloquio, etiam mali patres bona data filiis suis debeant impartire: dignum profecto est, ut nos qui disponente Domino, universis Catholicæ Ecclesiæ filiis debemus sollicitudine paterna consulere, personam tuam arctius diligamus, & tanquam specialissimo Ecclesiæ defensori, in his quæ ad statum imperii in suo robore conservandum, & utilitatem ac liberationem catholicæ ecclesiæ spectare noscuntur, tam secundum ecclesiasticum officium, quam temporaliter imperatoriam potentiam augeamus. Hoc nimirum intuitu Alodium bonæ memoriæ Comitissæ Mathildæ, quod utique ab ea Beato Petro constat esse collatum, vobis committimus, atque in præsentia fratrum nostrorum archiepiscoporum, episcoporum, abbatum, nec non principum & baronum per anulum investimus: ita videlicet, ut

centum libras argenti singulis annis nobis & successoribus nostris exsolvas, & post tuum obitum proprietas ad jus & dominium S. R. E. cum integritate absque diminutione & molestia revertatur. Quod si nos vel successores nostros in eandem terram venire, manere, transire oportuerit; tam in susceptione, quam in procuratione, atque securo conductu, prout apostolica sedes decreverit, honoremur. Qui vero arces tenuerit, vel rector terre fuerit, B. Petro, & nobis, nostrisque successoribus fidelitatem faciant. Cæterum pro charitate vestra, nobili viro, Henrico Bavaria Duci, genero vestro, & filia vestra uxori ejus, eandem terram cum præfato censu, & supradictis conditionibus, Apostolica benignitate concedimus; ita tamen, ut idem Dux hominum faciat, & fidelitatem S. Petro ac nobis, nostrisque successoribus juret. Post quorum obitum prædictum Comitisse Mathildis allodium ad jus, & dominium S. R. E. sicut supra dictum est, integrum & absque diminutione atque difficultate aliqua reducatur: salvo tamen semper in omnibus ejusdem S. R. E. jure ac proprietate. Datum Laterani Sexto Idus Junii.

§. X.

Est hoc decantatum atque famosum investituræ diploma, quod BARONIVS publici juris fecit. Eruditi illud pro genuino vendidant. GVNDLINGIVS in *Discursu* (*) *Historie S. R. I. in vita Lotharii II. Imp.* putat: adesse diploma, quod omnem contradictionem excluderet. Taceo alios eruditos, qui pro veritate ac fide hujus diplomatis, sese mirum in modum anxieque torquent. Nuper in *Comment. de Jure Dom. Brunsvic. in Terr. Mathild.* hoc diploma argueram falsitatis; sed festinanti calamo scribens, non omnia attingi. Quare quum hic latissimus sit differendi campus, diploma examinemus nostramque sententiam magis magisque firmam reddamus. GVNDLINGIVS in *Diff. de Jure Imp. in Magn. Errur. Ducar. Cap. I. §. 23. p. m. 24.* hac de re differens, hoc argumentum leviter tractat, moxque stationem deserit. *Vix, inquit, ad causam nostram pertinet, utrum etiam Innocentius II. allodium Mathilde Lothario reliquerit, sicque Henrico simili*

(*) Habeo hunc discursum pro immaturo partu. Passim interpolatus est; continet res statibus imperii maxime præjudicantes. Nescio itaque qui fiat, quod tales libri prelo subjiciantur. Taceo ficta Auctorum librorumque nomina, falsa allegata, quibus abundat.

militari libertate donaverit; an ipse Innocentius II. apostolica, ut loquitur Baronianum diploma, benignitate concesserit. Sed multum refert, ut sciamus: an Imperator de istis provinciis, quæ tamen ad Imperium spectant, sit vasallus Romanæ Ecclesiæ atque Pontificis. vid. Clariss. MVRATORIVS in Antichità Estensi Cap. XXX. p. 295, qui ait: Resta tuttavia dubbio, che significassero gli antichi col nome d' Alodio, o Terra, o Casa, o Podere della Contessa Matilda: sopra che tornerà a me piu in occasione il trattare nella seconda parte. Mox subdit: Non aspetti da me il Lettore, ch' io decida questo punto, & molto meno chi dei pretendenti dell' eredita suddetta si avesse ragione. Il tempo ha composto quelle liti; e in tante tenebre non si può portare un retto giudizio di un sì rilevante affare.

§. XI.

Sequitur jam investituræ diplomatis examen. Primo in ruitu ideo suspectum videtur, quod BARONIVS mentionem haut faciat, ubi extet. Alias in recensione aliorum diplomatum sedulo adnotat, ubi reperiantur. Quamvis etiam notum sit quod BARONIVS relationes suas atque instrumenta, plerumque in Vaticana Bibliotheca invenerit, & nobiscum communicaverit; non tamen hoc temere credendum. Nam in re tanti momenti, sine dubio *gerro* aperuisset, ubinam huius instrumenti adpareret autographum. At quum id non fecerit, in hæream nostræ sententiæ, donec quis de veritate huius diplomatis me certiozem reddat.

§. XII.

Deinde inscriptio & insolitus titulus Pontificis docet, Diploma esse supposititium. Ibi legitur: *Innocentius Papa II. Lotbario Imperatori Augusto & Regi & Imperatrici. Nescio qui fieri potuerit, ut Pontifex in hujus diplomatis principio, se Papam adpellitet, quum tamen ex aliis documentis, quæ BARONIVS publici juris fecit, videre est, illum, se adpellasse Innocentium II. Episcopum Servum Servorum. Origo hujus denominationis quærenda est in Sæculo reparatæ salutis septimo. Nam Petri Claviger, Gregorius Magnus adfectavit hunc titulum, referente IOANNE DIACONO Lib. II. de vita Gregorii*

gorii M. cap. I. conf. DV FRESNE in *Glossario v. Servus Servorum*, & DN. LEYSER in *Diss. de Servis Servorum* §. VII. Ab hoc ævo servi servorum adpellatio a Pontificibus, usque ad hodiernum diem continuata est. Quare non amplius dubius hæreo, quin adseram, hoc diploma ex defectu ordinarii atque recepti tituli, esse spurium. Et miror, non mentionem fieri *Cardinalium*, quorum tamen præsentia necessario requiritur in re tanti momenti.

§. XIII.

Porro eo magis suspectum est, quo minus constat ex scriptorum relationibus *Henrico Magnanimo*, Mathildinas Terras a Pontifice collatas esse in feudum. Potius CONRADVS VRSBERGENSIS ad an. 1136. testatur: *Henricum Magnanimum a socero Lothario II. Teuris Mathildinis esse investitum. Henricus, inquit, per Tusciam exercitum duxit, quam & ab Imperatore in beneficium obtinuit.* Ergo Imperator habuit jus conferendi Mathildica in feudum, non vero Archipræsuli Romano competiit, qui non habuit, nec dedit, nec dare potuit. Sed *Henricus Magnanimus* non solum beneficio Imperatoris, sed etiam jure hereditario obtinuit Mathildica.

Guelphus

Henricus Niger. Guelphus = Mathildis

Henricus Magnanimus. Guelphus.

Hinc verosimile esse videtur; *Lotharium* jus succedendi *Henrici Magnanimi* agnovisse, atque ideo ei Mathildinas Terras contulisse in beneficium.

§. XIV.

Caret denique hoc instrumentum anno quo scriptum. Obvertitur quidem, scriptum esse anno 1133. quia BARONIUS in *Annal. Eccles.* huic anno subjunxerit. At non sequitur: Baronius aliquid in hunc vel illum annum reulit, ergo etiam eo tempore accidit. Qui accuratissimi P. ANTONII PAGII *Criticam Baronianam* evolvit, reperiet, illum innumeros BARONII Chronologicos errores adnotasse. Et sane certissimum est, quod

quod omni tempore ratio annorum maxime habita sit in diplomatibus. Taceo locum, quo diploma hoc confectum. Nam lege & relege, & non locum invenies. Caret autem omne instrumentum fide; quod neque tempus neque locum subscriptionis exhibet.

§. XV.

Quibus itaque rite pensitatis, arguamus hoc diploma falsum atque supposititium. Facile concesserim, esse instrumentum a Pontificum adfectis exaratum, sed rudi calamo, & incilio Imperatore, atque iisdem artibus in Majestatis Imperatoriae detrimentum excogitatum, uti famosa pictura & injuriosum carmen, de quibus jam diximus supra. Et licet nonnulli hoc diploma testimonio PETRI DIACONI *Lib. IV. Chron. Casinens. cap. 97.* corroborent, qui ait: *Innocentius igitur Alemannorum, & Lotharingorum terram ingressus, juxta Leodium a Lothario Rege excipitur, virgam & annulum ei juxta morem antiquum confirmans, nec non & terram Comitisse Mathilde ei contradens.* Vnusquisque tamen videt, quod hæc relatio huc non pertineat. Nam eo tempore, quo BARONIVS adferit, *Lotharium* a Pontifice esse Terris Mathildinis investitum, ille jam coronatus & in Italia fuit. PETRI DIACONI autem commemoratio, in tempus incidit, quo Pontifex Imperatorem Leodii visitabat, auxiliumque petebat contra *Anacletum Anti-Papam*. Quid? quod DIACONI testimonio fabellam BARONII explodimus? Nam verba: *nec non & terram Comitisse Mathilde ei contradens*; velim sic interpreteris; quod Pontifex se omni jure, quod in Donum Mathildino habere sibi persuadebat, abdicaverit; & imperatori promiserit, si ei auxilium præstaret, se nunquam de Mathildino Dono velle quæstionem movere. Quod adeo verum esse videtur, quia eo tempore *Innocentius* valde in angustiis erat constitutus, & nisi Imperator & Galliarum Rex ei sæculo contigissent, eique contra *Pseudo-Papam Anacletum* adstitissent: valde dubito, an Pontificatum obtinisset?

§. XVI.

§. XVI.

De his autem, quæ post decessum *Lotharii Imperatoris & Henrici Magnanimi*, inter Pontifices & Imperatores, de Terris Mathildinis acta sunt; hic commemorare, nobis superfluum esse videtur, quia jam multi eruditorum hanc spartam in se susceperunt. Sufficiat, quod dixerim, diplomata atque Instrumenta de Dono Mathildino producta, esse falsa atque supposititia. Id tamen monere lubet, quod Pontifices, de Mathildinis terris cum Imperatoribus disceptantes, nunquam ad recitatum investituræ diploma provocaverint, quod illi tamen, si extitisset atque genuinum fuisset, sine dubio Imperatoribus opposuissent. At id nunquam fecere, sed potius ad falsam Mathildinæ donationis chartulam, tanquam ad sacrum Palladium confugerunt.

§. XVII.

Hæc sunt quæ disseruimus de Dono Mathildino. Vides BARONI, omnino esse vera, quæ CICERO *Lib. II. de Offic.* vaticinatus est? *Ficta*, ait, *omnia celeriter tanquam flosculi decidunt, nec simulatum quicquam potest esse diuturnum.* Apage nugas! Omnia quæ tu speciose confinxisti, nive Scythica sunt frigidiora. Quum vero Augustissima Brunsvicensis ac Lunæburgensis Domus, legitima juris præensione in Mathildina bona sit munita; optamus, ut etiam in pacis foederibus, quum præsertim istæ ditiones, quarum olim maxima pars Terrarum Mathildinarum fuit, & ad Domum Guelphicam pertinuit, in disceptationem veniant, Augustissimæ Profapiæ jus in eas, non negligatur. Serenissimam autem Domum, ut D. O. M. diu florentem præstet, id est, quod precamur.

TANTVM.

00 A 6454

VD18

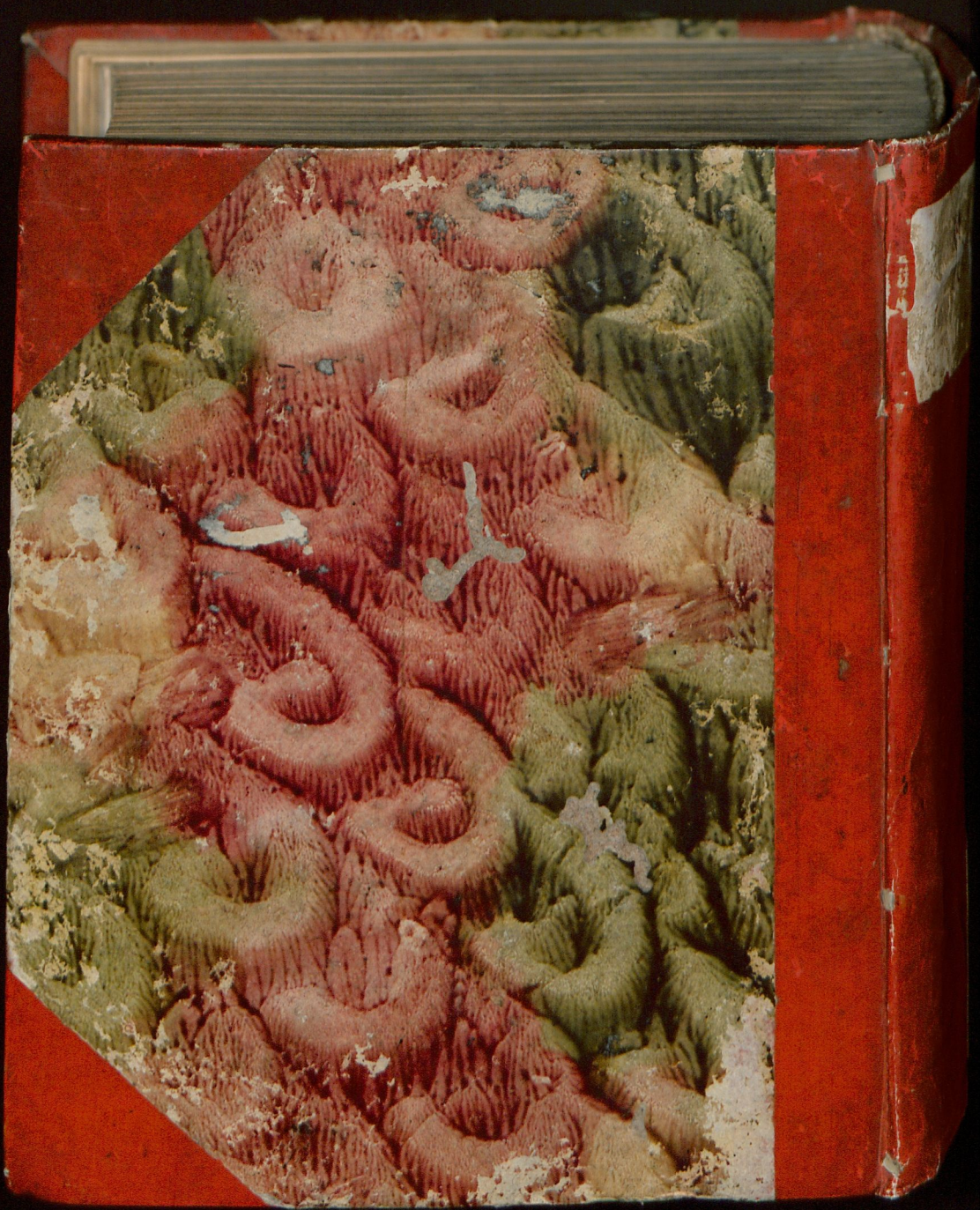
ULB Halle 3
002 935 880

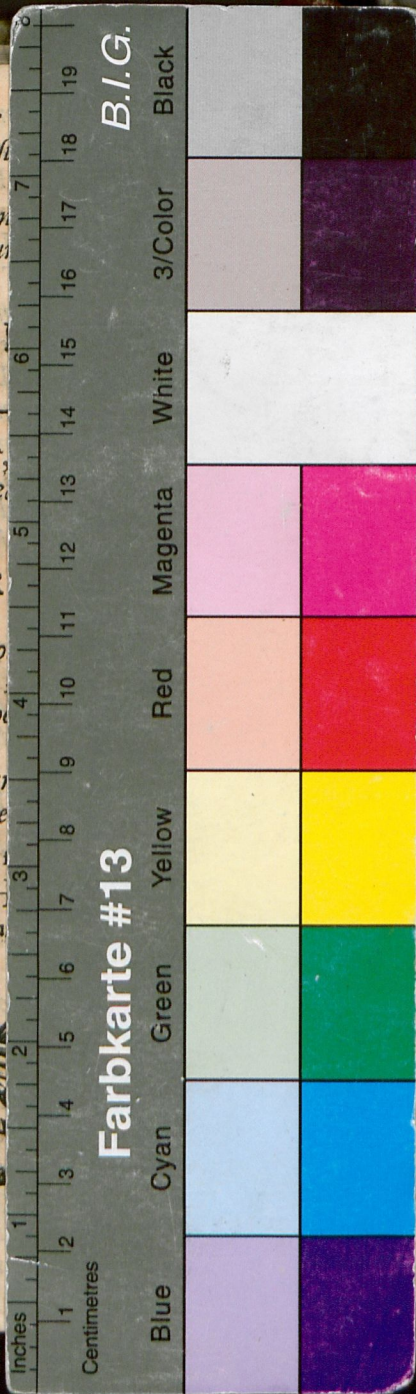

sb.

VD18

JOANNIS FRIDERICI JOACHIMI 2
HALLENS,
COMMENTATIO HISTORICA
DE
SPVRIO
MATHILDINO DONO.

HALÆ VENEDORVM
Typis JOA. CHRISTIANI HILIGERI, Acad. Typogr.
M DCC XXXVI.

